

KÜRESEL STRATEJİLER
ARAŞTIRMA MERKEZİ

ARAŞTIRMA RAPOR-2: MART-NİSAN 2021

GÖÇÜN KÜRESELLEŞMESİ- BÖLGESEL ETKİLERİ VE TÜRKİYE'YE YANSIMALARI

Editör: Dr. Mustafa PEKÖZ

Giriş;

Toplumsal değişimlerin bir olgusu olarak meydana gelen göç; insanların birey ya da toplu olarak belirli bir amaç ve hedef için meydana getirdikleri yer/alan değiştirmeleri olarak tanımlanır. Ya da anlamda; nüfusun coğrafik bakımdan yer değişimi olarak ifade edilebilir. Ekolojik, toplumsal, siyasal ve ekonomik nedenlerden dolayı göç olgusunu yaşayan kişiye ya da topluluğa ‘göçmen’ denilmektedir.

Göç, insanlık tarihiyle birlikte ele alınan sosyolojik-toplumsal bir olgudur. İnsanlığın daha henüz yerleşik yaşama geçmediği, iklim ve coğrafik koşulların etkisiyle meydana gelen büyük kitlesel yer değiştirmelere dayanan göçler, Afrika ve daha sonra Asya kıtası esas olmak üzere hemen hemen bütün kıtalarda sürekliliğini sağlayan bir olgu haline geldi.

İnsan toplulukları, doğa koşullarından kaynaklanan yaşam sorunlarını çözümlenmek ve kendilerine yeni yaşam alanları bulmak için yüz binlerin katıldığı göç dalgalarıyla kıta coğrafyasının birçok alanlarına yerleşerek yeni yurtlar edinmeye çalıştılar. Göç edenler, yeni yurtlar edinebilmek için ya henüz kimsenin yerleşmediği boş alanları, ya da yerleşik olan başka halkları, zor kullanarak topraklarında sürerek işgal etmişlerdi. Böylece şiddet ve savaşlar bir bakıma toplumsal yasaların zorunlu bir kuralı haline gelmişti. Neredeyse 100 yıldan bir yaşanan büyük göç dalgalarıyla dünya coğrafyasında, süreklilik kazanan çatışmalar/ ya da savaşlar sonucu binlerce insan yaşamını yitirdi.

Göçmenlik toplumlar tarihinin kopmaz bir parçasıdır. Ekoloji faktörlerin, savaşların, sosyal, politik ve ekonomik koşulların etkisiyle göçler ve göçmenler, kıtalar arasındaki ilk organik ilişkiyi sağladılar diyebiliriz. Göçlerin kıtasal yayılımı aynı zamanda ilk küresel kültürlerin buluşması ve farklı tarihsel koşullarda oluşan toplumlar arasındaki sosyal-siyasal ilişkilerin kurulması olarak da karşımıza çıkar.

Tarihsel küreselleşme, toplumların ekonomik ve sosyal yapısında olduğu gibi göçlerin niteliğinde de bazı temel bir değişiklikler meydana getirdi. Uluslararası tekellerin varlık nedeni olan ‘azami kar’ yasası, göçmenliğin süreklileşmesinin önemli faktörlerinden biri haline geldi denebilir. Uluslararası-küresel sömürgecilik, zorunlu ve kaçınılmaz olarak ‘ucuz işgücüne’ ihtiyaç duydu. Yaklaşık son 350 yıldır kesintisizce devam eden göç hareketleri, sermayenin küreselleşmesiyle iç içe ilerliyor. Birbirini tamamlayan iki olgu olarak tanımlayabiliriz.

Bugün açıkça ifade edebiliriz ki göç ve göçmenlik üzerine yapılan tartışmalar somut bilgilerden uzak daha çok ön yargılı fikirler üzerinde yürütülmektedir. Hem dünyada hem de Türkiye’de göçmen sorunlarında özellikle gündelik yaşamda göze çarpan bir kısım olumsuzluklar ön plana çıkartılıyor. Yaratılan kamuoyunun etkisiyle göçmenler peşinen suçlu gösteriliyor. İşsizlikten hayat pahalılığına, iç politik kaostan bölgesel çatışmalara kadar birçok alanda göçmenler sorumlu tutuluyor. Böylelikle göçmenler buldukları ülkelerden kovulduklarında her sorunun çözüleceğine toplum inandırılmaya çalışılıyor. Göçmenlerin ucuz iş gücü olarak kullanılması da özellikle gizleniyor.

Almanya’da Türkler-Kürtler, Fransa’da Araplar-Siyahlar, İspanya’da Latin Amerikalılar-Araplar, İngiltere’de Afrikalılar-Hintliler-Pakistanlılar, Amerika’da Latin Amerikalılar-Afrikalılar-Yerliler, Türkiye’de Suriyeliler, hemen her sorunun ana kaynağı gösteriliyor. Sorunun çözümüne odaklanmak yerine ‘yabancılar’ dışarı argümanı gündelik politik ilişkilerin en önemli aracı haline getiriliyor.

Göç hareketlerinin ve göçmenlerin toplumsal/tarihsel sürecin bir parçası olduğunu ve küresel dünya sistemi içerisinde göç hareketlerinin kesintisizce ve artarak devam edeceğini ortaya koymak önemlidir.

Bu çalışmanın göçmenlerin ve göç hareketlerinin doğru bir perspektifle kavranılmasına katkı yapacağına inanıyoruz.

1- DÜNYA ÇAPINDA GÖÇ HAREKETLERİ

Dünyadaki mevcut sosyal, ekonomik ve politik tarihsel koşullar dikkate alındığında göçmen akışında sürekli bir artış söz konusu. Tarihsel bir olgu olan göç, özellikle 1980’li yıllardan sonra çok ciddi oranda arttı. Özellikle Avrupa Birliği, ABD ve Japonya’ya yönelik göç artışı daha önce belirttiğimiz gibi küresel tekellerin çok bilinçli bir politik yönelimidir. Sermayenin küreselleşmesiyle göçün küreselleşmesi arasında bir paralellik bulunuyor. Sermayenin küreselleşmesi gayet doğal karşılanırken tersten göçün küreselleşmesi bir kriz gibi yansıtılıyor. Ancak sermayenin küreselleşmesi göçün de küresel bir boyut olarak gelişmesini zorunlu kılıyor. Bugün dünyada her yıl artarak devam eden göçmen sayısı bize somut bir fikir vermektedir.

TABLO-1: Dünya Genelinde Göçmenlerin Erkek Ve Kadın Oranları/1980-2019-Milyon

DÜNYA	Dünya Genelindeki Göçmen Erkek sayısı	Dünya Genelindeki Kadın sayısı	Toplam	Dünya nüfusuna % oran
1980	53,9	47,9	101,8	2,3
1985	59,7	53,5	113,2	2,3
1990	77,4	75,7	153,1	2,9
1995	82,1	59,0	161,3	2,8
2000	87,2	85,4	173,6	2,9
2005	97,1	94,5	191,6	3,2
2010	113,7	106,6	220,3	3,4
2015	128,6	120,0	248,6	3,4
2019	141,6	130,8	272,4	3,5

Kaynak: https://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr_2020.pdf
www.esa.un.org/migration/index

Birleşmiş Milletlerin 2019 yılı raporuna göre, dünya genelinde toplam olarak 272 milyon göçmen bulunuyor. Bu sayı hiç şüphesiz ki mutlak değildir ve sürekli hatta her ay, her gün değişim halindedir. 5 yılda bir değerlendirmeye alınan göç hareketlerine dikkat edildiğinde göçmen sayılarının istikrarlı arttığı gözlemlenir. Dünya nüfusu 7 milyar civarındadır. 1980 yılında dünya nüfusunun %2,3’ü göçmen statüsündeyken 2000 yılında bu oran %2,9’a yükselmiş. 2010 yılında bu oran %3,4’e ve 2019 yılında ise %3,5’e yükselmiş. 2000 yılları arasında dünya nüfusunun %2,5 göçmen olarak yaşarken bu oran 2000-2005 yılları arasında %3,1’e yükselmiş.

2019 yılı verilerine göre 272 milyon olan göçmen kökenli nüfusun ancak yarısı iş gücü olarak aktiftir ve bunlar içerisinde de ancak %30'u düzenli olarak üretim sürecinde yer almaktadır. Ayrıca 1960-1965 yılları arasında göçmenlikte artış oranı %0,8'dir. Sermayenin küreselleşmesi ve tekellerin uluslar üstü bir boyut kazanmaya başladığı 1990-1995 yılları arasındaki artış oranı %7,6 olarak gerçekleşmiş. Göç hareketleri sermayenin küreselleşmesine göre gelişmektedir. Her ne kadar sermaye kadar hızlı hareket edemezse de küresel sermayenin ihtiyaçlarına yanıt veren bir göç hareketinden bahsetmek pek ala mümkündür. 2000 yılında 173 milyon olan göçmen sayısı 2019 yılındaki yaklaşık %56 artışla 272 milyon olarak gerçekleşmiş. Son yıllarda göçmenlerin sayısında belirli bir artışın olması tesadüfî bir durum olmayıp esasen sermayenin küresel boyut kazanarak çok yoğunluklu olarak nitelikli ucuz iş gücüne ihtiyaç duymasıdır. Dikkat çekilmesi gereken önemli hususlardan biri de göç akışının çok önemli oranda illegal olmasıdır. Gerçek göçmen sayısının Birleşmiş Milletlerin yasal yollardan belirlediği 272 milyonun çok üzerinde olduğu biliniyor. 'Yasadışı' yollardan kesintisizce devam eden göçmen akışı, mevcut rakamların neredeyse iki katı olduğu belirtiliyor.

Küresel sisteminin göçmen olmaksızın yapamayacağı hem onun ekonomik-politik karakterinden kaynaklanmaktadır, hem bilişim teknolojisi evresine geçen ülkelerin demografik yapısında meydana gelen değişimle ilgilidir. Bu ülkelerin çoğunluğunda nüfusun giderek yaşlandığı, doğum oranının önemli oranda düştüğü, yaşam süresinin uzadığı ve bu nedenle üretim sürecine katılan nüfus oranında çok önemli bir düşüşün yaşanacağı hesaplanmaktadır. Bugünkü veriler dikkate alınarak 2050 yılına kadar yapılan tahmini hesaplar, küresel sistem güçlerinin göçmenlere çok ciddi oranda ihtiyaç duyacaklarını ortaya koymaktadır. Örneğin BM verilerine göre 2030 yılındaki dünya çapında hesaplanan tahmini göçmen nüfusuna 2019 yılında ulaşıldığı belirtiliyor.

Uluslararası alanda göç ve göçmen hareketleri üzerine yapılan araştırmalarda ortaya çıkan bazı genel sonuçları şu şekilde belirtebiliriz: Dünya genelinde el emeğine dayanan emekçilerin %3'ü göçmen işçiler oluşuyor. Gelişmiş ülkelerdeki göçmenlerin %40'ı endüstri sanayisinde ve inşaat işlerinde, %50'si üçüncü nitelikte sayılan hizmet sektörü işlerde çalışmaktadır.

BM verilerine göre önümüzdeki 20 yıl içinde uluslararası alana en çok göç verecek ülkeler Çin, Hindistan ve Brezilya olacaktır. Bugünkü gelişme eğilimine göre bu üç ülke uluslararası iş gücü göçünün yaklaşık olarak %70'ni karşılayacak. Buna karşılık, göç alacak merkezler ise AB, ABD, Kanada, Avustralya, Japonya ve Güney Kore olacağı düşünülüyor. 2050 yılının tahmini göç nüfusunun ise 750 milyonu geçeceği düşünülüyor. Küreselleşmenin çok yönlü boyutları dikkate alındığından dünya nüfusunun %20'sinin göçmen statüsüne geçeceğine dair çok sayıda veri bulunuyor.

Kalıcı göçmen ilişkilerinde aile ilişkileri ciddi bir rol oynamaktadır. Örneğin aile eksenli kalıcı göç dikkate alındığında bu oran ABD'de %70 ve Fransa'da %60 olarak belirlenmiş. Önce geçici işçi olarak gelen daha sonra kalıcılaşarak aile göçünü oluşturanların oranı çok ciddi oranda artmaktadır. Portekiz, İtalya, İrlanda, İspanya ve Britanya, Avusturya, Danimarka, Belçika ve Almanya gibi ülkelerde göçün kalıcılaşmasının önemli faktörlerinden biri aile eksenli yerleşik göçtür. Avrupa ülkelerinde aile eksenli kalıcı göçün oluşması

ülkeler arasında bazı farklılıklar olmakla birlikte bu oran %40 ile 70 arasında değişmektedir. Zorunlu göçe ihtiyaç duyan ülkelerinin nitelikli iş gücünü teşvik etmek için sadece bireyi değil onların ailelerini de kabul eden bir kısım yasan düzenlemeler yapıyor.

Dünyadaki göç hareketlerine bağlı olarak, kıtalar arası göçlere ilişkin yapılan değerlendirmelerde şunlar belirtiliyor: "2006 yılın Avrupa'ya göçmen girişlerinin %60'ı Avrupa kaynaklıydı; oysa Asya'dan Avrupa dışındaki OECD ülkelerine hareketler bu bölgeye toplam girişlerin neredeyse %50'sini oluşturuyordu. Avrupa dışındaki OECD ülkelerine Latin Amerikalı göçmenlerin girişleri büyük ölçüde çok sayıda Meksikalının ABD'ye göçünden kaynaklanıyor. Portekiz ve İspanya'ya Latin Amerika'dan göçün artan önemi de dikkat çekiyor. Kuzey Afrika kaynaklı hareketlerin yaklaşık %85'inin hedefi Avrupa olmasına karşın, Sahra-altı Afrika kaynaklı hareketlerin yaklaşık %60'ı Avrupa dışındaki OECD ülkelerine yöneliyor. Aynı şekilde, Avrupa ülkelerine kıyasla Avrupa dışındaki OECD ülkelerine Güney Asya dört kat, Doğu ve Güneydoğu Asya ise altı-yedi kat daha fazla göçmen gönderdi... Çin göç hareketlerinin neredeyse %11'ini oluştururken, Polonya ve Romanya bunun yarıdan azını oluşturuyor. Göçmen girişleri bakımından kaynak ülkeler listesinin en başında yer alan yirmi ülke 2006 yılındaki tüm girişlerin tam %60'ını oluştururken, listenin en başında Çin, Polonya ve Romanya yer aldı. 2006 yılında sona eren altı yıllık süre içinde en büyük artışı Bolivya, Romanya ve Polonya gördü. Öte yandan, Türkiye, Rusya Federasyonu ve Filipinler ise 2000 yılından bu yana girişlerde ılımlı düşüşler gördü. Son on yıl içindeki hareketlere kıyasla, 2006 yılında diğer OECD ülkelerine büyük sayılarda Alman ve Polonyalı göçmen girişleri kaydedildi. Almanya'dan göçlerdeki artış, başta Polonya, Avusturya, İsviçre, Hollanda ve Danimarka olmak üzere, esas olarak komşu ülkelere oluyor. İsveç, Belçika, Hollanda, Norveç, Danimarka ve Almanya'ya ise Polonya'dan göçün" arttığına ilişkin değerlendirmeler yapılmaktadır.¹ Bu değerlendirmeler aslında göç olgusunun küresel sistem güçlerinin yansıttığı gibi hem ürkütücü boyutlarda değil hem de istediği politikalara göre yönlendirdiklerini ortaya koyuyor. Göçe özellikle ihtiyaç duyan ileri derecede gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler olduğu görülüyor. Göçün ağırlıklı olarak bu ülkelere yönelik olması hem tesadüfi değildir hem de küresel sistemin 'zorunlu' ihtiyacından kaynaklanmaktadır. Ülkelerin iç politikalarında gündemleştirilen göçmen akışının esasen devletlerin belirlediği uzun süreli politikalar bakımından son derece önemlidir.

2- KITALARA GÖRE GÖÇMENLERİN DURUMU

Dünya çapındaki göç hareketlerinin kıtalara göre dağılımı da oldukça farklılık göstermektedir. Kıtaların ekonomik, sosyal, politik ve toplumsal sorunlarının farklılık arz etmesi aynı zamanda bu bölgelere doğru akan göçlerin ve göçmenlerin durumunu da önemli oranda etkilediği görülmektedir.

Göçmenlerin özellikle ekonomik olarak gelişmiş olan ülkelere yönelmeleri ve buralarda kendilerine yeni yaşam alanı bulmaya çalışmaları da bir tesadüf olmayıp göçün sosyo-ekonomik nedenlerinden kaynaklanmaktadır. Göç hareketleri ve göçmenlik olgusu kıtaların ekonomik, sosyal ve politik durumuna göre farklılık gösterdiği açıktır. Bazı kıtalar göç alırken

¹ <http://www.oecd.org/els/migration/imo/dataoecd/31/26/41275965.pdf>

ve giderek göç hareketlerinin merkez üssü haline gelirken bazı kıtalar da göç veren bölgeler olarak ön plana çıkmaktadır.

Sermayenin küreselleşmesi aslında göçün de küreselleşmesini sağlamıştır. Tarihsel olarak göç uluslararası bir özelliğe sahipti. Ekonomik ilişkilerin uluslararası alandan ülkelere üstü bir alana doğru kaymış olması, göç hareketlerinin niteliğini önemli oranda etkilemiştir. Kıtasal ilişkilerde ülkeler arasında ortaya çıkan siyasal krizlerin savaflara yol açmış olması aynı zamanda kıta ülkeleri arasında zorunlu göç hareketlerine yol açtığı biliniyor. Ancak AB ve ABD gibi bölgelere doğru akan göçün küresel ekonomik ilişkilerle doğrudan bağlantılı olduğu, sermayenin küreselleşmesi ve sürekli alan değiştirmesiyle nitelikli iş gücünün de hareket halinde kendisine yeni alanlar açması bir tesadüf olmadığı da çok açıktır.

Bu bakımdan kıtalardaki göç hareketlerinin gelişme eğiliminin incelenmesi. Esasen göçmenlerin hangi bölgelere doğru yöneldiğinin politik arka planının anlaşılması ve yorumlanması bakımından bir fikir verecektir.

TABLO-2: Kıtalar Göre Küresel Göçmen Dağılımı 2000-2019/ Milyon

Yıllar	Afrika	Asya	Avrupa	Latin Amerika ve Karaibler	Kuzey Amerika	Okyanus
2000	15,1	47,3	61,5	6,2	42,6	4,3
2005	16,6	53,4	65,2	7,6	45,5	6,1
2010	18,2	65,5	72,2	8,3	51,7	7,0
2015	23,0	78,1	74,4	9,2	56,6	8,0
2019	28,4	84,1	82,2	11,7	58,0	9,1

Kaynak:
<https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/data/estimates2/estimatesgraphs.asp?0g0>

2000 yılında dünyanın en çok göçmen alan bölgesi 61,5 milyon ile Avrupa ve 47,3 milyon ile Asya bulunuyor, Kuzey Amerika ise 42,6 milyon göçmenle üçüncü sırada bulunuyor. 2015 yılında ise Asya kıtası 78,1 milyon göçmenle ilk sırayı, Avrupa 74,4 milyon göçmenle ikinci sırada yine Kuzey Amerika 56,6 milyon göçmenle üçüncü sırada bulunuyor.

2019 yılı verilerine göre küresel dünyada bulunan göçmen sayısı yaklaşık 272 milyon civarındadır. Bunların Asya 84 milyonunu yani %30,5'i Asya'da, 82 milyonunu yani %30,1'i Avrupa kıtasında bulunuyor. Asya ve Avrupa kıtası, küresel çaptaki göçmenlerin yaklaşık %60,6'ünü oluşturuyor. Kuzey Amerika'daki göçmen sayısı 58 milyon olup küresel dünyadaki göçmenlerin %22'sini oluşturuyor, Afrika % 10, Latin Amerika ve Karayipler yüzde 4 ve Okyanus bölgesi ise yüzde 3 olarak belirlenmiş.

TABLO-3: Afrika'da Göçmenler

AFRİKA KITASI	2000	2005	2010	2015	2019
Doğu Afrika	4.847.119	4.762.817	4.757.899	6.716.524	7.908.176
Orta Afrika	1.775.284	1.958.781	2.430.300	3.494.415	3.785.279
Güney Afrika	1.267.695	1.582.674	2.352.292	4.060.505	4.481.651
Batı Afrika	5.261.131	5.918.194	6.315.445	7.065.889	7.398.379
Kuzey Afrika	1.900.448	1.747.369	1.948.262	2.138.918	2.955.849
Afrika Toplam	15 051 677	15 969 835	17 804 198	23 476 251	26 529 334

Kaynak: https://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr_2020.pdf
www.esa.un.org/migration/index

57 ülkeden oluşan Afrika'da 26,5 milyon göçmen yaşıyor. Kıtaların büyüklüğüne ve nüfus yoğunluğuna göre Afrika en düşük göçmen kitlesini barındırıyor. Doğu Afrika'da 7,9 milyon, Orta Afrika'da 3,7 milyon, Güney Afrika'da 4,4 milyon, Batı Afrika'da 7,4 milyon ve Kuzey Afrika'da ise 2,9 milyon göçmen bulunuyor. Afrika'da oluşan göçler genellikle komşu ülkeler arasında meydana gelen anlaşmazlıklardan ve çatışmalardan kaynaklanmaktadır. Ancak Afrika'dan Avrupa'ya ve Kuzey Amerika'ya akan güç esasen köle ticaretine ve sömürgecilik politikalarına dayanıyordu. Son elli yıldır Afrika'dan Batı'ya doğru ekonomik sorunlar nedeniyle yoğun bir göçün yaşandığı ve Kuzey Afrika'dan özellikle Fas, Tunus, Cezayir üzerinde Avrupa'ya doğru yoğun bir göç akışı kesintisizce devam ediyor.

TABLO-4: Asya'da Göçmenler

ASYA KITASI	2000	2005	2010	2015	2019
Batı Asya(Ortadoğu)	18.420.949	21.533.928	30.614.291	39.913.874	45.635.541
Orta Asya	5.189.082	5.235.877	5.264.938	5.392.792	5.543.398
Güney Asya	15.278.079	13.722.314	14.311.392	14.051.010	14.083.627
Doğu Asya	5.393.004	6.228.684	7.062.527	7.636.397	8.105.764
Güney-Doğu Asya	5.113.208	6.718.503	8.685.564	10.237.687	10.190.867
Asya Toplam	49 394 322	53 439 306	65 938 712	77 221 760	83 559 197

Kaynak: https://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr_2020.pdf
www.esa.un.org/migration/index

Asya nüfus yoğunluğu bakımından dünyanın en kalabalık kıtasıdır. Göç hareketleri bakımından da en çok ön plana çıkan kıta olarak biliniyor. Asya kıtasında göç bir bakıma kıta

içi göç olarak tanımlanabilir. Ancak Asya kıtası dünyada en çok göç veren bölge olarak da ön plana çıkıyor. Son 20 yılının verilerine bakıldığında özellikle Çin ve Hindistan dışarıya nitelikli göç veren ülkeler olarak dünya genelinde ilk iki sırayı alıyor.

Batı Asya aynı zamanda bilinen Ortadoğu bölgesi olarak tanımlanmış. Bu bölgenin kendisine has özellikleri nedeniyle Ortadoğu alt başlığı altında inceleneme konusu yapılacaktır. Burada dikkat çeken temel husus bütün Asya kıtasında 83,5 milyon göçmenden bahsedilirken bunların 45,6 milyonu yani %54,8'i Ortadoğu bölgesinde bulunuyor. Bir başka ifadeyle Hindistan, Çin, Pakistan, Japonya, Güney Kore, Endonezya dahil olmak üzere bütün Asya kıtasında bulunan göçmenlerin toplamı 37,6 milyon civarındadır. Buradaki göç hareketlerinin çok önemli bir kısmı kıta içinde olmaktadır. Latin Amerika kıtasında özellikle Güney Kore ve Japonya gibi ülkelere gelen göçmen grupları dikkat çekmesine rağmen Asya kıtasındaki göç hareketlerinin esasen kıta iç göçüne dayanmaktadır.

Orta Asya bölgesi 6 ülkeden oluşuyor ve 5,5 milyon göçmen bulunuyor. Bunların 3,7 milyonu yani %67,2'si Kazakistan'da bulunuyor. Bunların önemli bir kesim Afganistanlılar oluşturuyor.

Güney Asya bölgesi, 9 bölgeden oluşuyor ve burada bulunan toplam göçmen sayısı ise yaklaşık 14 milyondur. Bölgedeki göçmenlerin 5,1 milyonu yani %36,4'ü Hindistan'da bulunuyor. Bangladeş'te 2,1 milyon Pakistan'da 3,2 milyon ve İran'da ise 2,6 milyon göçmen bulunuyor. Hindistan, Pakistan, Bangladeş ve İran'da bu düzeyde yüksek oranda göçmenin bulunması bölge ülkeleri arasındaki savaş ve çatışmalardan kaynaklanıyor. Özellikle uluslararası güçlerin Afganistan'a askeri müdahalesi ülke nüfusunun çok önemli bir kısmının komşu ülkelere akmasına yol açtı. Aynı şekilde Hindistan-Pakistan-Bangladeş arasındaki sınır ve toprak anlaşmazlıkları ya da din sorunlarının yarattığı çatışmalar nedeniyle karşılıklı göç hareketlerini etkiliyor. Bu bölgedeki göç hareketlerinde ekonomik arayışlardan çok komşu devletler arasında politik sorunlar ön plana çıkmaktadır.

Doğu Asya bölgesinde Çin, Güney Kore, Japonya gibi ülkelerle özerk bir statüsü olan Hong-Kong gibi bölgeler ön plana çıkmaktadır. Doğu Asya'da 8,1 milyon göçmen bulunuyor. Dünyaya en çok göçmen ihraç eden Çin 1,0 milyon göçmen almış: Bunların %87'si Asya ülkelerinden gelmiş. Çin merkezi hükümeti bağlı özerk Hong-Kong bölgesinde 2,9 milyon göçmen bulunuyor. Bunların yaklaşık %90 Çin kökenliler oluşturuyor. Asya'nın gelişmiş iki ülkesi Japonya'da 2,5 milyon, Güney Kore'de ise 1,2 milyon göçmen barındırıyor. Bu iki ülkeye gelen göçmenler Latin Amerika ülkeleri dâhil olmak üzere Çin, Filipinler, Malezya, Endonezya, gibi ülkeler ön plana çıkıyor.

Güney Doğu Asya bölgesi, 11 ülkeden oluşuyor ve 10,2 milyon göçmen bulunuyor. Bu ülkeler içerisinde Malezya 3,4 milyon, Singapur 2,2 milyon ve Tayland ise 3,6 milyon göçmen barındırıyor. Bu üç ülkedeki göçmenlerin %83'ü Çin kökenlilerden oluşuyor.

Çin, Asya kıtası öncelikli olmak üzere dünyanın birçok ülkesine göçmen ihraç ediyor. Asya kıtasındaki göç hareketlerinin çok önemli bir kesiminin kıtasal göç olduğu ve bunların ezici bir çoğunluğu Çin kökenlilerin oluşturduğu dikkate alındığında, Çin'in Asya üzerinde kurduğu hegemonyanın boyutları çok daha net olarak anlaşılır.

TABLO-5: Latin Amerika'da Ve Karayipler'de Göçmenler

LATİN AMERİKA	2000	2005	2010	2015	2019
Karaimbler	1.247.863	1.311.361	1.326.879	1.489.916	1.524.793
Orta Amerika	1.107.577	1.385.713	1.749.940	1.878.860	1.927.688
Güney Amerika	4.215.289	4.527.868	5.185.614	6.072.903	8.220.807
Latin Amerika Ve Karayipler Toplam	6.570.729	7.224.942	8.262.433	9.441.679	11.673.288

Kaynak: https://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr_2020.pdf
www.esa.un.org/migration/index

Amerika kıtası Kuzey ve Güney olarak tanımlanır. Karaimbler, Orta ve Güney Amerika birlikte alınır. Bu bölgeye genel olarak Latin Amerika kıtası da denilmektedir. 2019 yılı verilerine göre Karaimbler'de 1,5 milyon, Orta Amerika'da 1,9 milyon ve Güney Amerika'da ise 8,2 milyon göçmen bulunuyor. Bölgenin tamamında yaklaşık 11,6 milyon göçmen bulunuyor. Bu üç bölge esasen göç veren kıta olarak ön plana çıkıyor. ABD'deki göç istatistik verileri dikkate alındığında ABD ve Kanada'ya gelen göçmenlerin çok önemli bir kesimi Latin Amerika ülkeleri kökenli olduğu anlaşılıyor.

TABLO-6: Kuzey Amerika'da Göçmenler

KUZEY AMERİKA	2000	2005	2010	2015	2019
ABD	34.814.053	39.258.293	44.183.643	48.178.877	50.661.149
Kanada	5.511.914	6.078.985	6.761.226	7.428.657	7.960.657
Diğer ülkeler	25 727	25 979	25 992	25 909	26 016
Kuzey Amerika Toplam	40.351.694	45.363.257	50.970.861	55.633.443	58.647.822

Kaynak: https://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr_2020.pdf
www.esa.un.org/migration/index

Kuzey Amerika deyince ilk akla gelen ülkeler ABD'dir. ABD tek başına dünyada en çok göçmen alan bölgesi olarak ön plana çıkıyor. Tarihsel olarak Kuzey Amerika olarak bilinen ABD ve Kanada esasen bir göçmenler kıtası olarak bilinir. Son 20 yılın verilerine bakıldığında 'göçmenler kıtası' çok daha net olarak tanımlanabilir. 2000 yılında ABD, 40,3 milyon göçmen almış ve bu oran 2019 yılında 58,6 milyona yükselmiş. Yani dünyadaki göçmenlerin %21,5'i ABD'de bulunuyor. 2019 yılı verilerine göre Kanada'nın nüfusu yaklaşık 38 milyon, göçmen nüfusu ise 7,9 milyon olup genel nüfusa oran %21,6'dır. ABD ve Kanada tarihsel olarak göçmen kıtası olarak bilinir. Bugün bölgenin yerlileri önemli ölçüde tasfiye edilmiş ve özellikle Avrupa'dan gelen beyazlar ve Afrika'dan getirilen köleler, daha

sonraları Latin Amerika kıtasında gelenler bugünkü kıtanın nüfusunu oluşturuyorlar. Bu nedenle ABD ve Kanada tarihi göçmenler tarihi olarak değerlendirilir.

TABLO-7: Avrupa’da Göçmenler

AVRUPA KITASI	2000	2005	2010	2015	2019
Doğu Avrupa	20.435.785	19.744.557	19.110.686	19.841.537	20.278.745
Kuzey Avrupa	7.900.973	9.588.814	11.344.850	13.269.401	15.094.924
Güney Avrupa	7.681.653	12.004.009	16.206.134	15.815.447	16.503.552
Batı Avrupa	20.840.377	22.257.442	24.016.355	26.081.834	30.427.318
Avrupa Kıtası TOPLAM	56.858.788	63.594.822	70.678.025	75.008.219	82.304.539

Kaynak: https://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr_2020.pdf
www.esa.un.org/migration/index

2019 yılı verilerine göre Rusya dahil Avrupa’nın nüfusu yaklaşık 658 milyon olarak verilmiş. Örneğin 2000 yılında göçmen sayısı 56,8 milyon, 2019 yılında ise bu oran 82,3 milyona yükselmiş. Yani bütün Avrupa kıtasında göçmenlerin oranı % 14,3 civarındadır. Göçmenlerin yoğun olarak Avrupa kıtasına gelmelerinin nedeni ekonomik, teknoloji, bilimsel gelişmeler ve insan hakları gibi önemli faktörler etkili olduğu görülüyor. Son 1950 yılında bu yana mevcut verileri dikkate alındığında Avrupa’da yaşayan göçmen kökenlilerin sayısı 160 milyona yakın bir oranı oluşturuyor. Bu da Rusya hariç Avrupa kıtasının %33’üne denk gelen bir oranı oluşturmaktadır.

Doğu Avrupa bölgesi 10 ülkeden oluşuyor. Özellikle hem Avrupa hem de Asya kıtasında bulunan ve bu nedenle Avrasya bölge olarak tanımlanan Rusya, Doğu Avrupa bölgesine dahil edilmiştir. 2019 yılı verilerine göre Doğu Avrupa’daki göçmen sayısı 20,2 milyon civarında olup bunların yaklaşık % 55’i yani 11 milyonu Rusya’da bulunuyor.

Kuzey Avrupa bölgesi, 13 ülkeden oluşuyor. İsveç, Norveç, Danimarka, Finlandiya ve İngiltere bu bölgeye dâhildir. Kuzey Avrupa’daki toplam göçmen sayısı 15,0 milyon civarında olup bunların %63,3’ü yani 9,5 milyon göçmen İngiltere’de yaşıyor.

Güney Avrupa bölgesi, 16 ülkeden oluşuyor ve burada yaklaşık 16,5 milyon göçmen yaşıyor. Kuzey Avrupa’daki göçmenlerin %37,5’i yani 6,2 milyon göçmen İtalya’da yaşıyor. Aynı şekilde bölgedeki göçmenlerin %36,9 ya da göçmenlerin yaklaşık 6,1 milyonu İspanya’da bulunuyor. İtalya ve İspanya, Kuzey Avrupa’daki göçmenlerin % 74,4’ünü oluşturuyor.

Batı Avrupa bölgesi, 9 ülkeden oluşuyor. Batı Avrupa’da bölgesinde Almanya 13 milyonla bütün Avrupa Kıtasının en fazla göçmeni barındırıyor. Fransa ise 8,5 milyon göçmenle Avrupa’nın en önemli göçmen grubunu oluşturan ülkelerden biridir. Hem ABD’de hem de AB ülkelerinde göçmen kökenli olup sonradan ülke vatandaşlığına geçenler ya da göçmen

kökenli bir ailenin çocuğu olarak yaşadıkları ülkede dünyaya gelenler vatandaş kategorisinde görüldükleri için göçmen olarak değerlendirilmiyorlar. Bu nedenle ABD, Kanada, Avustralya, İngiltere, Almanya, İspanya, Fransa, İtalya gibi ülkelerde orijin olarak göçmen kökenlilerin oranları belirlenen rakamların çok üstünde oldukları biliniyor. Örneğin Almanya’da bugün resmi olarak Almanya’da 13 milyon göçmen olduğu belirtilmesine rağmen esasen Almanya’nın nüfusunun %20’si göçmen kökenli bir aileden geliyor. 1950’lerden bu yana ABD’deki göçmen kökenli aile nüfus %38,4 civarındadır.

3- KÜRESEL SİSTEMİ OLUŞTURAN ÜLKELER DAHA FAZLA GÖÇ ALIYOR

Göç hareketleri ülkelerin gelişmişlik ekonomik düzeylerine göre farklılık gösteriyor. Ekonomik faktörlere dayanan göçün özellikle gelişmiş ülkelere doğru olmasının kendi içerisinde bir mantığı bulunuyor. Göç hareketleri kategorik olarak en gelişmiş ülkeler, gelişmekte olan ülkeler ve en az gelişmiş ve hatta en yoksul ülkeler olarak sıralanmaktadır.

TABLO-8: Gelişmiş Ve Az Gelişmiş Ülkelerde Göçmen Sayıları/Milyon

BM Araştırma Grubu	2000	2005	2010	2015	2019
En gelişmiş ve gelişmiş bölgeler	103.0	116.6	144.3	140.6	175,8
Orta düzeyde/gelişmekte olan e bölgeler	61.6	65.0	65,9	95,5	82,1
Az gelişmiş bölgeler	9,0	9.8	10,0	13.6	13.1

Kaynak: https://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr_2020.pdf
www.esa.un.org/migration/index

Tablo dikkatle incelendiğinde hemen her dönem göç esasen gelişmiş ülkelere doğru aktığı görülüyor. Özellikle küresel dünya ekonomisi içerisinde önemli bir yere sahip olan gelişmiş ülkelere göç merkezleri haline geliyor. Örneğin 2000 yılında küresel sistemin merkez ülkeleri olarak tanımlanan en gelişmiş ülkelere giden göçmen sayısı 103 milyon toplam göçmen sayısının %59,3’ünü oluşturuyor. Orta düzeyde ya da gelişmekte olan ülkelere gelen göçmen sayısı 61,6 olup toplam göçmenlerin oranının %35,4’ünü oluşturuyor. Göçmenlerin %5’1’e de az gelişmiş bölgelerde bulunuyor.

2019 yılı verileri dikkate alındığında ise dünya genelinde 272 milyon göçmen bulunuyor ve bunların 175,6 milyonu yani %64,6’sı gelişmiş bölgelerde, %30,1’i yani 82,1 milyonu gelişmekte olan bölgelere ve %5,3’ü az gelişmiş bulunuyor. Böylelikle göçmen hareketleri gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere yoğunlaştığı görülüyor. 2000-2019 yılları arasında gelişmiş ülkelere doğru akan göçün %59,3’ten %64,6’ya yükselmiş olması bu bir tesadüfi

durum olmayıp, küresel dünya ekonomisinin gelişme ve ihtiyaçlarıyla doğrudan ilişkilidir. Göçmenler içerisinde değerlendirilen Daha önce vurgulandığı gibi göçmen kategorisinde bulunan mülteci nüfusun Afganistan, Irak, Libya, Suriye; Sudan, Yemen, Somali, Ruanda gibi ülkelerde görüldüğü üzere artmış olması bölgesel ve ülkelerdeki iç savaşların yol açtığı sorunlardan kaynaklanmaktadır. Bunun ekonomik, sosyal ve politik yansımaları da beklenilenden çok daha karmaşık ve yoğun olarak geliştiğini sadece savaş sürecine dahil olan ülkeler için değil aynı zamanda mültecileri almak zorunda kalan her ülkenin özgünlüğünde görmek mümkün. Ayrıca çok kapsamlı olarak incelenmesi ve araştırılması gereken bir konu olduğunu belirtmek gerekir.

TABLO-9: Gelişmiş Bazı Ülkelerdeki Göçmenlerin Sayısal Oranları 2000-2019

ÜLKELER	2000	2005	2010	2015	2019
Belçika	1 268 400	1 248 700	1 503700	1783,500	1981 900
Danimarka	371 000	440 400	500 800	595 900	772 900
Finlandiya	136 200	192 200	228 500	314 900	383 100
Fransa	6 278 700	6 737 600	7 310 000	7 874 200	8 334 900
Almanya	8 992 600	9 402 400	9 812 300	10 220 400	13 132 100
Yunanistan	1 111 700	1 190 700	1 321 100	1 242 900	1 211 400
İrlanda	350 600	589 000	730 500	759 300	833 600
İtalya	2 121 700	3 954 800	5 787 900	5 805 300	6 273 700
Hollanda	1 556 300	1 736 100	1 832 500	1 996 300	2 282 800
Portekiz	651 500	771 200	762 800	864 800	888 200
İspanya	1 657 300	4 107 200	6 280 100	5 891 200	6 104 200
İsveç	1003 800	1 125 800	1 384 900	1 676 300	2 005 200
İsviçre	1 570 800	1 805 400	2 075 200	2 416 400	2 572 000
Norveç	292 400	361 100	526 800	746 400	867 800
İngiltere	4 730 200	5 926 200	7 119 700	8 411 600	9 552 100
ABD	34 814100	39 258 300	44 183 600	48 178 900	50 661 100
Kanada	5 511 900	6 079 000	6 761 200	7 428 700	7 960 700
Avusturya	996 500	1 136 500	1 276 000	1 492 400	1 779 900
Japonya	1 686 400	2 011 600	2 134 200	2 232 200	2 498 900
Güney Kore	244 200	486 100	920 000	1 143 100	1 163 700

Kaynak:<https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/data/estimates2/countryprofiles.asp>
www.esa.un.org/migration/index,

Tabloda bulunan 20 ülkedeki toplam göçmen sayısı yaklaşık 126 milyon civarındadır. Genel göçmen kitlesinin %57'si dünya küresel ekonomisinin önemli bir gücü olan ülkelerde ve yukarıda ülkelerde bulunan göçmen oranı ise yaklaşık %46,3'ü geliştirmekte olan ülkeler barındırmaktadır. Geliştirmekte olan ülkeler daha çok, ayın kıtada içerisinde göç almaktadırlar. 1960-1980 yılları arasında, göçmenlerin sayısal oranlarında çok ciddi bir değişiklik yaşanmadığı anlaşılıyor. Ancak küreselleşme ile birlikte bu oranda belirgin bir artışın yaşandığı anlaşılmaktadır. Ancak 1980-2005 yılları arasında, yani son 25 yılda %50 civarında bir artışla 75 milyona çıkan göçmen sayısı, aynı zamanda geliştirmekte olan ülkelerin, küresel kapitalist ekonomiyle olan bağı düzeyini de ortaya koymaktadır.

Küreselleşmede göçmen akışının, genellikle geliştirmekte olan ülkelere gelişmiş ülkelere doğru olması, esasen geliştirmekte olan ülkeler ile gelişmiş ülkeler arasındaki ekonomik ilişkilerin bir bakıma oluşan zorunluluğundan kaynaklanıyor. Çünkü uluslar üstü sermaye, önemli yatırımlarını geliştirmekte olan ülkelere aktarmaktadır.

Ucuz iş gücü emeğine dayanan göç, özellikle geliştirmekte olan ülkelere, sanayi ve bilişim teknolojisinin geliştiği ülkelere doğru olması, ilgili ülkelerin sosyo-ekonomik koşulları ile doğru orantılıdır. Çünkü sanayi olarak gelişmiş ve üretimi faaliyetinin yoğunlaştığı ülkeler göç almaya eğilimlidirler. Politik ve çevre koşulları gibi özgün durumlar hariç yaşanan dış göç, söz konusu devletlerin izlemiş olduğu en önemli politikalardan biridir.

Dünyanın küresel sistem ülkelerine ciddi oranda göç veren 32 ülkenin 6'sı geliştirmekte olan ülke, 23'ü geri kalmış ülke kategorisinde değerlendiriliyor. Hindistan, Çin, Ukrayna, Rusya, Meksika, Brezilya gibi geliştirmekte olan ülkeler göç veren ülkeler olarak ön plana çıkarken tersten AB(Almanya, Fransa, İspanya, İtalya vb), İngiltere, ABD, Kanada, Avustralya, Japonya, Güney Kore gibi ülkeler en çok göç alan ülkeler olarak ön plana çıkmaktadır. Türkiye gibi geliştirmekte olan ülkeler esasen göç veren ülkeler kategorisinde bulunurken 2000 yılından bu yana bölgesel sorunlar nedeniyle aynı zamanda göç alan ülke konumunda bulunuyor.

Göç akışında genellikle geliştirmekte olan ülkelere ön plana çıkmaktadır. Bu bir bakıma karşılıklı kaçınılmaz zorunlu bir ilişkiyi oluşturmaktadır. Bu ülkelerde sanayi olarak gelişmiş ve ucuz iş gücüne ihtiyaç duyan ülkelere doğru bir göç akışının olması tamamen ekonomik çıkarsal ilişkilere dayanmaktadır.

İlgili devletlerin böylesi bir politikayı izlemesinin birkaç önemli nedeni var.

Birincisi, Gelişmiş ülkelerde yaşlı nüfus oranında yaşanan artış ve buna paralel olarak bilişim teknolojisi başta olmak üzere nitelikli iş gücünde önemli sorunlar yaşanması

İkincisi, Yerli nüfusun özellikle hizmet sektöründe çalışmak istememesi ve ortaya ciddi bir boşluğun oluşması

Üçüncüsü, küresel tekellerin üretimlerini geliştirmekte olan ve ucuz iş gücünün yoğun olduğu ülkelere taşınmaları, kendi ülkelerinde ise nitelikli iş gücünü temin edememeleri ve buna paralel olarak Çin ve Hindistan gibi ülkelerde nitelikli ama ucuz iş gücüne yönelmeleri

Tersine göç veren ülkeler bakımından da önemli avantajlar doğmaktadır:

Birincisi, Ekonomik kriz ve yüksek işsizlik eksenli gelişebilecek toplumsal sorunların aşılmasında önemli bir faktör olarak işlev görmeleri,

İkinci, Ülkenin en önemli döviz kaynaklarından biri olarak değerlendirilmeleri,

Üçüncüsü, Uzun yıllar çok zor koşullarda çalışarak elde ettikleri kazanımlarla kendi ülkelerinde bir ara sınıf tabakasının oluşmasını sağlamaları,

Özellikle geniş bir ara sınıf tabakasının oluşması toplumsal yaşamda önemli etkiler yarattığı gibi, sistemin politik istikrarında da ciddi bir rol oynamaktadır. Bu nedenle ucuz iş gücünün sürekli bir artma eğilimi içerisinde olması, hem küresel sistemin stratejik ekonomik çıkarları, hem de ucuz iş gücü ihraç eden devletler bakımından oldukça önemsenin bir politikadır.

Küresel göç hareketlerinin özellikle gelişmekte olan ülkeleri nasıl etkileyeceğine dair yapılan bir değerlendirmede şunlar dikkat çekicidir: *“Zengin ülkelerin göçmenlere ihtiyacı var Doğum oranları düştükçe ve vatandaşlar daha uzun yaşadıkça, en zengin ülkeler ekonomilerini ayakta tutmak için göçmenlere ihtiyaç duymak zorunda kalıyorlar... 2005'ten bu yana ABD işgücündeki artışın %50'sini ve Avrupa'da %70'ini göçmenler oluşturmaya başladı. Yine de 65 yaşın üstündeki her bir emekliyi destekleyen çalışma çağındaki insan sayısı düşüyor. 2000 yılında, bu “bağımlılık oranı” Avrupa Birliği genelinde 4/1 idi. Bugün 3.5/1. Ve mevcut göç seviyelerinde bile 2050'ye kadar 2'ye düşmesi bekleniyor. 2000 yılında, BM Ekonomik ve Sosyal İşler Bakanlığı, gelişmiş ülkelerde 65 yaş üstü nüfusu desteklemek için kaç göçmen gerektiğini görmek için ayrıntılı bir simülasyon gerçekleştirdi. Göç olmadan, Avrupa nüfusunun 2050 yılına kadar yüzde 17, çalışma çağındaki insanlarda yüzde 30 azalma olacağını belirttiler. Sürekliliği sağlayabilmek için AB'nin yılda bir milyona yakın göçmene ihtiyacı var. 2013'te AB dışından gelen net göçmen sayısı 540.000 idi. Ancak, çalışma çağındaki nüfusun düşmesini önlemek için bunun neredeyse iki katına ihtiyacı var: yılda 1,5 milyon. Bu, yeni göçmenlerin ve çocuklarının Birleşik Krallık nüfusunun yüzde 14'ünü ve Almanya ile Japonya'nın üçte birinden fazlasını oluşturacağı anlamına geliyor. O zaman bile, bağımlılık oranı 2'nin biraz üzerinde olacaktır. ABD ise beklenen göçte bağımlılık oranını 3'te tuttu.”²*

TABLO-10: Dünya’da En Çok Göç Alan Ve Göç Veren Ülkeler/2019

Göç Alan Ülkeler	Milyon	Göç Veren Ülkeler	Milyon
ABD	56,6	Hindistan	17,2
Almanya	13.1	Meksika	11,8
S.Arabistan	13.1	Çin	11,4
Rusya	11.6	Rusya	10,6

² <https://www.newscientist.com/article/mg23030681-100-the-truth-about-migration-rich-countries-need-immigrants/>

İngiltere	9,5	Suriye	8,7
BAE	8,5	Bangladeş	8,3
Fransa	8,3	Pakistan	6,2
Kanada	7,9	Ukrayna	6,1
Avustralya	7,5	Filipinler	5,8
İtalya	6,2	Afganistan	4,9
İspanya	6,1	Endonezya	4,5
Türkiye	5,8	Polonya	4,5
Hindistan	5,1	İngiltere	4,3
Toplam	159,3	Toplam	103,7

Kaynak: https://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr_2020.pdf
<https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/data/estimates2/countryprofiles.asp>

Dünyada en çok Göç alan ve göç veren 13 ülkenin verileri ve özellikler bakımından önemli bir kısım sonuçlar çıkartmak pek ala mümkündür. 2019 yılı verilerine göre 13 ülkede bulunan göçmen sayısı 159,1 milyon civarındadır. En çok göç alan ülke 56,6 milyon ile ABD, 13,1 milyon ile Almanya ve S. Arabistan ikinci sırayı paylaşıyor. Rusya 11,6 milyon, İngiltere 9,5 milyon, BAE 8,5 milyon, Fransa 8,3 milyon, Kanada 7,9 milyon göçmen barındırıyor. Küresel dünya ekonomisinin merkez üssü olan ABD'ye göç akışında özellikle Latin Amerika ve Asya kıtası ön plana çıkıyor.

Göç akışının en çok yoğun olduğu bölgelerde AB bütünlüklü olarak ilk sırayı alıyor. En çok göç alan 13 ülke içerisinde İngiltere dâhil 5 Avrupa ülkesi bulunuyor. 2019 yılı verilerine göre 5 ülkede bulunan göçmen sayısı 42 milyon civarındadır. 5 ülkenin rakamları dahi AB'nin küresel göç hareketlerinin merkez üssü olduğuna dair bize bir fikir veriyor. Son yıllarda AB ülkelerine gelen göçmenler Hindistan, Çin, Brezilya, Türkiye gibi ülkeler ön plana çıkıyor.

Aynı şekilde ekonomik bakımdan gelişmekte olan ülkeler statüsünde bulunun S. Arabistan ve BAE'de 21,6 milyon göçmen bulunuyor ve bunların çok büyük bir kısmı Asya kökenlidirler.

13 ülke içerisinde henüz gelişmiş ülke kategorisinde görülmeyen ancak gelişmekte olan ülkeler olarak değerlendirilen ancak dünya ekonomisinde önemli bir potansiyel oluşturan Rusya, S. Arabistan ve BAE hariç diğer ülkelerin tamamı ekonomik, teknolojik ve sosyo-kültürel ilişkilerde gelişmiş ülkeler olarak biliniyor. Rusya ve S. Arabistan dahil edildiğinde göç alan ülkelerin çok büyük bir kısmı gelişmiş sanayi ülkeleri artık bilişim-dijital yapay zekâ teknolojisinin çok yoğun olarak kullanılmaya başladığı ülkeler olarak tanımlanmaktadırlar.

Rusya açısında dikkat çeken bir başka husus ise aldığı göçmen ile verdiği göçmen sayılarının oldukça birbirine yakın olmasıdır. 11,6 milyon göç veren buna karşılık 10,6 milyon göç alan Rusya daha kendi yerli nüfusunda dışarıya göç verirken, özellikle Orta Asya ülkeleri, Gürcistan, Azerbaycan, Ermenistan gibi eski Sovyet Cumhuriyetlerinden ise bir bakıma iç göç diyebileceğimiz bir hareketlilikten bahsetmek mümkün.

Türkiye üzerinde ayrıca durulacaktır ancak kısa bir değerlendirme yapıldığında şu söylenebilir. Türkiye esasen göç alan bir ülke değildir. Tersine özellikle AB ve Ortadoğu dünyasına ekonomik nitelikli göç veren ülke olarak bilinirdi. Ancak son 20 yıldır Türkiye, Irak, Suriye, Afganistan, İran gibi ülkelerde yoğun olarak göç almaktadır. Bu göç esasen ekonomik olmaktan çok bölge coğrafyasındaki savaşlar, çatışmalar gibi faktörlerden kaynaklanmaktadır. Türkiye’de bulunan mülteci niteliğindeki göçmenlerin özellikle Irak ve Suriye kökenli olmaları, bölgesel çatışmaların bir sonucudur. Bu nedenle Türkiye göç alan ülkeler kategorisinde bulunmakla birlikte bunun nedeni Türkiye’nin ekonomik gücüyle doğrudan bir ilişkisi bulunmamaktadır.

Göç veren ülkelerin özellikleri de dikkat çekicidir. 2019 yılı verilerine göre 13 ülkenin vermiş olduğu toplam göçmen sayısı yaklaşık 103,7 milyondur. Hindistan 17,2 milyon, Meksika 11,8 milyon ve Çin 11,4 milyon, Rusya ise 10,6 milyon olarak belirlenmiş. Göç veren 13 içerisinde bu dört ülkenin oranı %51,5’dir. Bu dört ülkenin üçünün Asya’da olması ve dünya ekonomisinde önemli bir güç olmaları da dikkat önemlidir. Hindistan, Çin ve Rusya

Asya’yı dünya ekonomisinde önemli bir güç haline getirmeleri dışında göçmen ihracının merkez üsleri haline gelmeleri de hızla gelişmekte olan ekonomilerine paralel olarak nitelikli iş gücü kaynağı haline gelmiş olmalarıdır. 2050 yılına kadar sadece Hindistan’dan ve Çin’den gelişmiş ülkelere gidecek nitelikli iş gücüne sahip göçmen sayısının 200 milyonu aşacağı belirtiliyor. Suriye, Afganistan, Pakistan ve Bangladeş gibi ülkelerden göçmen sayısı yaklaşık 28,1 milyondur. Bu ülkelerdeki göç hareketlerinin ekonomik ve nitelikli iş gücüyle doğrudan bir ilişkisi bulunmayıp, bölgesel savaşların ve ülkelerin iç çatışma v istikrarsızlığıyla doğrudan ilişkilidir. Örneğin 1979 yılında Sovyetler Birliğinin 2001 yılında ABD önderliğinde uluslararası güçlerin Afganistan’a askeri müdahalesi sonucu milyonlarca Afganlı Pakistan ve İran’da göçmen-mülteci konuma geldi. Aynı şekilde Suriye iç savaşı nedeniyle milyonlarca Suriyeli Türkiye, Ürdün ve Lübnan’a gelmek zorunda kalarak bir anda mülteci konumuna düştüler. Bu bakımdan göç hareketlerinin sosyolojik, sosyo-politik ve ekonomik gerekçelerinin doğru analiz edilmesi oldukça önem arz etmektedir.

4- GÖÇMENLERİN KÜRESEL SERMAYE HAREKELERİNE EKİSİ

Sıklıkla vurgulandığı gibi göçmen hareketiyle sermaye hareketliliği arasında bir ilişki var. Nitelikli göçmen akışı arttıkça sermaye transferinde de artışlar yaşanıyor. Göçmenler ellerindeki birikimleri uzun yıllar kendi ülkelerine aktarıyor. Bunun sosyolojik, politik ve ekonomik gibi önemli faktörleri bulunuyor.

2018 yılı verilerine göre çalışan göçmen kökenli işçiler tarafından çalıştıkları ülkelere transfer/havale 529 milyar dolar olarak belirlenmiş. 10 ülkede çıkan havale

miktarı 274,1 milyar dolar olarak gerçekleşmiş, ABD’den başka ülkelere yapılan havalelerin toplam miktarı yaklaşık 68,0 milyar dolardır. İkinci sırada 44 milyar dolarla Birleşik Arap Emirlikleri ve üçüncü sırada 36,1 milyar dolarla Suudi Arabistan, dördüncü sırada 26,6 milyar dolarla İsviçre ve beşinci sırada 22,1 milyar dolarla Almanya geliyor.³ Dünya Bankası verilerine göre gayri resmi olarak aktarılan para yaklaşık 450 milyar dolardır. Bunun bir başka anlamı da göçmen işçilerin yapmış oldukları para transferi 1 trilyon dolara yakındır. Bu veriler küreselleşen sermayenin hareketliliği bakımından önemli ipuçları veriyor.

TABLO-11: Göçmenlerin yıllara göre ülkelerine gönderdikleri dövizler/Milyar Dolar

2005		2010		2015		2018	
Ülke	Miktar	Ülke	miktar	Ülke	miktar	Ülke	miktar
Çin	23,63	Hindistan	53,48	Hindistan	68,91	Hindistan	78,61
Meksika	22,74	Çin	52,46	Çin	63,94	Çin	67,41
Hindistan	22,13	Meksika	22,08	Filipinler	29,80	Meksika	35,66
Nijerya	14,64	Filipinler	21,56	Meksika	26,23	Filipinler	33,83
Fransa	14,21	Fransa	19,90	Fransa	24,06	Mısır	28,92
Filipinler	13,73	Nijerya	19,75	Nijerya	21,26	Fransa	26,43
Belçika	6,89	Almanya	12,79	Pakistan	19,31	Nijerya	24,31
Almanya	6,87	Mısır	12,45	Mısır	18,33	Pakistan	21,01
İspanya	6,66	Bangladeş	10,85	Almanya	15,81	Almanya	17,36
Hollanda	6,47	Belçika	10,35	Bangladeş	15,30	Vietnam	15,93
Toplam	136,97	Toplam	225,67	Toplam	302,95	Toplam	317,46

Kaynak: <https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/data/estimates2/count-ryprofiles.asp>

Dünya genelinde göçmen işçilerin para gönderdikleri ülkelerin sıralamasını veriyor. 2005 yılında dünyada ilk 10 ülkenin göçmen kökenli işçilerin yapmış olduğu transfer toplam 136,97 milyar dolar olarak verilmiş. 2005 yılında Çin kökenli işçilerin Çin’e gönderdikleri miktar 23,63 milyar dolar, Meksika’ya gönderilen miktar 22,74 milyar dolar, Hindistan’a gönderilen miktar ise 22,13 milyar dolardır. 2010 yılında ilk 10 ülkeye 225, 65 milyar dolar gönderilmiş. Hindistan’a 53,48 milyar dolar, Çin’e 52,46 milyar dolar, Meksika’ya 22,08 milyar, Filipinler’e ise 21,56 milyar dolar gönderilmiş. 2015 yılında ise Hindistan’a 68,91 milyar dolar, Çin’e 63,94 milyar dolar, Filipinler’e ise 29,80 milyar dolar Meksika’ya 26,23 milyar dolar gönderilmiş. 2018 yılında ise Hindistan’a 78,61 dolar, Çin’e 64,41 milyar dolar, Meksika’ya 35,66 milyar dolar, Filipinler’e ise 33,83 milyar dolar gönderilmiş. 2005 yılından bu yana Çin ve Hindistan’a akan göçmen döviz oranlarında sürekli bir artışın olduğu görülüyor. Hiç şüphesiz ki bu durum bir tesadüf olmayıp, bu iki ülkenin dünya ekonomisi içerisinde artan gücüyle ve dışarıya verdiği göçmen oranının yüksekliğiyle doğrudan ilişkilidir. 21.yüzyılın ilk çeyreğinde dünyaya en çok nitelikli iş gücü veren iki ülke açık farklı ön plana çıkıyor. Bu iki ülkenin 2050 yılına kadar dünyaya vereceği göçmen tüm dünyadaki göçmenlerin yarısından fazlasını oluşturacağı tahmin ediliyor. Bunun bir başka anlamı da sermaye akışı artarak devam edecektir.

³ Kaynak: World Bank, n.d.b. (accessed July 2019).

Dikkat çekilmesi gereken bir başka önemli faktör de göçmenler sadece nitelikli iş gücünü oluşturmuyor aynı zamanda gittikleri ülkelerin ekonomik ilişkileri içerisinde kendilerine önemli alanlar açıyorlar. Hem ABD hem de AB ülkelerinde göçmen kökenlilerin şirketleşme oranlarında ciddi artışların olması oldukça dikkat çekici bir durumdur. Böylelikle göçmen hem nitelikli iş gücüyle hem de ticari alanda gelişen güçleriyle sermayenin küresel hareketliliğinde önemli bir rol üstlendiklerini söylemek mümkündür.

5- ORTADOĞU'DA GÖÇ HAREKETLERİ

Küresel göç hareketlerinin en yoğun yaşadığı bölgelerden biri merkez Ortadoğu olarak tanımlanan Körfez ülkeleri ve çevresidir. Cezayir, Fas, Tunus, Libya'dan başlayan yani Kuzey Afrika olarak tanımlanan bölge ile Körfez ülkeleri ve çevre alanları genellikle Batı Asya olarak tanımlanmaktadır. Ancak Ortadoğu'yu Mısır, İran, Irak Suriye dahil olmak üzere Körfez ülkeleri olarak tanımlamayı daha objektif buluyoruz. Göç hareketini de bu coğrafik alanı esas alarak analiz konusu edilmesi önemlidir.

TABLO-12: Ortadoğu'ya Yıllara Göre Akan Göç

ÜLKELER	1990	1995	2000	2005	2010	2015	2019
Bahriyen	173.212	205.979	239.361	404.018	657.856	704.137	741.161
Irak	83.638	199.460	210.525	132.915	117.389	359.381	368.062
İran	4.291.601	2.937.668	2.803.805	2.568.930	2.761.561	2.726.420	2.682.214
İsrail	1.632.704	1.792.185	1.851.309	1.889.503	1.950.615	2.011.727	1.956.346
Ürdün	1.146.349	1.537.097	1.927.845	2.325.414	2.722.983	3.112.026	3.346.703
Kuveyt	1.074.391	921.954	1.127.640	1.333.327	1.871.537	2.866.136	3.034.845
Lübnan	523.693	608.303	692.913	756.784	820.655	1.973.204	1.863.873
Uman	304.000	539.643	623.608	666.160	816.221	1.856.226	2.286.226
Katar	309.753	361.673	359.697	646.026	1.456.413	1.687.640	2.229.688
S.Arabistan	4.998.445	5.122.702	5.263.387	6.501.819	8.429.956	10.771.366	13.122.338
Filistin	288.332	281.767	275.202	266.617	258.032	255.507	253.735
Suriye	714.140	830.610	834.916	878.308	1.787.561	871.174	867.848
Türkiye	1.163.686	1.216.173	1.280.963	1.319.236	1.367.034	4.346.197	5.876.829
BAE	1.306.574	1.824.118	2.447.010	3.281.115	7.316.697	7.995.126	8.587.256
Mısır	173.833	166.955	184.774	285.006	310.017	353.641	504.053
Yemen	118.863	136.515	144.940	171.871	288.394	379.882	385.628

Kaynak: <https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/data/estimates2/countryprofiles.asp>

İran genel olarak Asya, Mısır ise Afrika kıtasında görülür. Ortadoğu merkez ülkeleri daha çok Körfez ülkeleri olarak bilinir. İran'ı ve Mısır'ı Ortadoğu ülkeleri kapsamında ele almamızın nedeni, bu iki ülkenin ekonomik, politik ve diplomatik ilişkilerinin bölge ülkeleriyle oldukça yoğun olmasıdır. Doğal olarak göç hareketlerinde de benzer bir durum söz konusudur.

Merkez Ortadoğu ülkelerinde göç hareketlerinin iki yönü ön plana çıkıyor. Birincisi Irak'a ve Suriye'ye yapılan küresel askeri müdahalenin yarattığı bölgesel çaptaki göç hareketlerinin varlığıdır. İkincisi ise S. Arabistan, Kuveyt, ABE, Katar gibi ülkelere gelen ekonomik merkezli göçtür. Bu iki göçün birbirinden oldukça farklı gerekçeleri ve koşulları bulunuyor.

İran önemli göç alan ülkelerden biridir. 1990'lı yıllarda göçmen merkezi haline gelen İran 1990 yılında 4 milyonun kişiye ev sahipliği yaptı. İran aslında 1979 yılında Sovyetler Birliği'nin Afganistan'ı işgaliyle başlayan süreçte belki de dünyanın en çok göçmen kabul eden ülkesi haline geldi. 2000 2,8 milyon, 2010 yılında 2,7 milyon ve 2019 yılında ise 2,6 milyon göçmene ev sahipliği yaptı. 2000 yılından sonra ABD önderliğinde uluslararası güçlerin Afganistan'a yapmış olduğu askeri müdahale, İran'a göç akışını yeniden hızlandırdı. Orta Asya-Ortadoğu denklemine en çok mülteci barından ülkelere biri olan İran'daki mülteci-göçmenlerin yerli nüfus oranı %3,2'dir.

1991 yılında Irak'a yönelik gerçekleştirilen birinci Körfez hareketi ve özellikle 2001 yılında Irak'a karşı gerçekleştirilen ve Saddam rejiminin tasfiyesiyle başlayan ikinci Körfez hareketiyle Irak, bölgesel çatışmanın yaşandığı ülke haline geldi. Irak'ta milyonlarca insan, Türkiye, Lübnan, Ürdün ve İran başta olmak üzere Körfez ülkelerine göç etmek zorunda kaldılar. Dahası bu ülkelere mülteci konumuna geldi. Aynı şekilde 2011 yılında Suriye'de başlayan iç savaş sonucu milyonlarca kişi topraklarını terk ederek göçmen-mülteci olarak komşu ülkelere geçmek zorunda kaldılar. Bu ülkelerin karşı karşıya kaldığı savaş nedeniyle milyonlarca insanın kontrolsüz bir şekilde komşu ülkelere geçmek zorunda olmaları, göç hareketlerinin doğal bir akışı içerisinde olmadığı ve bölgesel ilişkileri bütünüyle olumsuz yönde etkilediği ve etkilemeye devam edeceği çok açıktır.

2019 yılı verilerine göre Ürdün'de bulunan mülteci sayısı 3,3 milyon olup yerli nüfusa oranı %33,1 civarındadır. Lübnan'da 1,9 milyon mülteci bulunuyor ve yerli nüfusa oranı %27,2'dir. Türkiye'deki mülteci sayısı 5,8 milyon olup nüfusa oranı %7 civarındadır. İsrail'de ise 1,9 milyon göçmen bulunuyor ve bunların yerli nüfusa oranı ise %23'tür. Bunların bir kısmı ekonomik nedenlerden gelenler oluştururken önemli bir kesimi özellikle Filistinlilerden oluşuyor. İsrail'deki mülteci veya ekonomik nedenlerden kaynaklanan göçmenlerin durumu nispeten farklılık arz etmektedir. Filistin-İsrail dengesi, göçmen-mülteci kavramını oldukça tartışılır hale getirmektedir.

Afganistan, Irak, Suriye ve Libya gibi ülkelere yapılan askeri müdahaleler nedeniyle oluşan mülteci göç dalgasının sosyo/politik etkiler tahmin edilenden çok daha ciddi yansımaları olduğu görülüyor. Bunun sadece müdahaleye maruz kalan ülkeler için değil aynı zamanda sayıları milyonları bulan mülteci akınına uğrayan ülkeler içinde çok ciddi sorunlar gündeme geldi/geliyor. Türkiye, Lübnan, Ürdün ve İran gibi ülkelerin, bu düzeyde mülteciyi kabul edebilecek hiçbir ön hazırlıkları olmadığı gibi ekonomik ve sosyal olarak ciddi sorunlar

yaşamaya başladılar. Toplumsal bir olgu haline getirilen mülteci sorunu Türkiye dâhil olmak üzere birçok ülkede iç politikanın önemli bir aracı olarak kullanıldı/ kullanılıyor. Mültecilik sorun mevcut ülkelerin politik ve toplumsal bir gerçeği haline geldiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Ya da zorunlu mültecilik nedeniyle gelen milyonların buldukları ülkelerde kalıcı olacakları da göç olgusunun bir gerçeğidir. Kontrolsüz bir şekilde gelen mültecilere yönelik ciddi ve gerçekçi politik stratejiler geliştirilmediğinde, tahminimizden çok daha ciddi toplumsal krizlerin oluşacağını vurgulamak gerekir.

Ortadoğu'nun göçmenlik olgusunun ikinci en önemli bir faktörü de ekonomik nedenlerden dolayı körfez ülkelerine gelen göçmenler oluşturuyor. Dünyanın hiçbir yerinde göç alan ülkelerin yüzde oran bakımından bu düzeyde yüksek değildir.

TABLO-13: Körfez Ülkelerinde Göçmen Nüfusun Yerli Nüfusa % Oranı

ÜLKELER	2018-2020 Nüfus	Göçmen sayısı/2019	%
Bahriyen	1.569.446	741.161	45,2
İsrail	9.305.700	1.956.346	23,0
Ürdün	10.658.123	3.346.703	33,1
Kuveyt	4.420.110	3.034.845	77,1
Lübnan	6.859.408	1.863.873	27,2
Uman	4.829.473	2.286.226	46,0
Katar	2.881,053	2.229.688	78,7
S.Arabistan	36.910.560	13.122.338	38,3
BAE	9.890.400	8.587.256	83,5
Toplam	84 443 220	37 168 476	40,4

Kaynak: <https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/data/estimates2/countryprofiles.asp>

Ortadoğu merkez bölgesi olarak bilinen körfez ülkelerindeki göçmenlerin durumu başka ülkelerden oldukça farklılık gösteriyor. Körfez ülkelerinden bulunan göçmen nüfusu yerli nüfusun çok üstünde olması oldukça dikkat çekicidir. İsrail ve Ürdün dahil olmak üzere bölgedeki nüfus 84,4 milyon civarındadır. Bunlardan göçmen nüfusu 37,1 milyon olarak verilmiş. Bir başka ifadeyle bölge nüfusunun %40,4'ü göçmen kökenlidir. Bu oran dünya ortalamasının çok üstündedir.

BAE'de göçmen nüfusun yerli nüfusa oranı %83,5, Katar'da %78,7, Kuveyt %77,1, Bahriyen'de %54,2. Umman'da %46,6 olarak verilmiş. 36,9 milyon nüfusuyla körfez ülkelerinin en kalabalık ülkesi olan S. Arabistan'da ise göçmen nüfusunun yerli nüfusa oranı 38,3 olarak belirlenmiş.

Petrol zengini körfez ülkelerinde nüfuslarında çok göçmenin varlığı, ekonomik gelişme düzeyi ve hizmet sektöründe çalışabilecek yerli nüfusun oldukça düşük olmasıdır. Körfez ülkelerinde kamu işleri hariç ekonominin bütün sektörlerinde göçmenler çalıştırılmaktadır. Bu nedenle körfez ülkelerinde göçmen sayısı hemen her yıl çok düzenli olarak artmaktadır.

Göçmen kökenli olup Müslüman olanların yaşadıkları ülke vatandaşlığına geçişler kolaylaştırılmış.

Körfez ülkelerinin göçmen talebi özellikle Endonezya, Malezya, Singapur, Filipinler gibi Asya ülkelerinden yoğunluk olarak gelmektedir. İkinci sırada ise Pakistan, Fas, Tunus, Cezayir ve nispeten Türkiye gibi ülkeler geliyor. Nitelikli göç ise ağırlıklı olarak Hindistan ve Çin'den geliyor. Ayrıca Katar, Kuveyt, BAE, Bahriyen gibi yüz ölçümü çok küçük ama yoğun sermaye birikimlerine sahip olmaları nedeniyle küresel şirketlerin üsleri olarak işlev görmektedirler. Bu nedenle körfez ülkelerinde çok ciddi düzeyde nitelikli iş gücü bulunuyor. Örneğin Dubai gibi model şehirler, küresel şirketleri için özel olarak inşa edildiler.

TABLO-14: Ortadoğu Ve Kuzey Afrika Ülkelerinden Gelişmiş Ünelere Doğru Akan Göç

Göç Ülkeler	Veren	Amerika'ya Göç	AB Ülkelerine Göç	Göçmen sayısı	Yüzde oran
Cezayir		23,818	582,941	606,759	4.5
Mısır		128,014	93,630	221,644	0.9
İran		304,119	195,871	499,990	1.9
Irak		91,149	134,054	225,203	2.7
İsrail		102,554	31,923	134,447	4.1
Ürdün		42,425	13,921	56,346	2.8
Kuveyt		16,070	5,581	21,651	1.8
Lübnan		151,041	95,889	246,930	15.0
Libya		8,289	11,494	19,783	0.9
Fas		51,713	1,042,112	1,093,825	7.6
Uman		516	658	1,174	0.1
Katar		903	598	1,501	0.5
Suudi Arabistan		11,549	4,574	16,123	0.2
Suriye		61,132	49,932	111,064	1.9
Tunus		9,841	253,762	263,603	5.4
BAE		1,612	1,189	2,801	0.2
West Bank, Gaza		25,450	4,625	30,075	2.9
Yemen		12,309	8,276	20,585	0.4

Kaynak: Migration, Remittances and Development: The critical nexus the middle east and North Africa, Richard H. Adam, Jr,), The World Bank, Washington, D.C. Phone 202~73-9037, www. worldbank.org.

Yukarıdaki verilerden anlaşıldığı üzere Kuzey Afrika ülkeleri olarak bilinen Cezayir, Fas ve Tunus gibi ülkeler, genellikle AB ülkelerine göç vermektedirler. Örneğin Cezayir’de başka ülkelere giden 606,759 göçmenin 582.759’u yani %96’si, Fas’ın dışarıya verdiği 1.093.825 göçmenin %85,3’ü, Tunus kökenli göçmenlerin %96,1’i AB ülkelerine yerleşmişlerdir. Kuzey Afrika kökenle göçmenleri ucuz iş gücü olarak kullanan AB ülkeler arasında daha çok Fransa, İspanya, Belçika ve Hollanda ön plana çıkmaktadır.

Mısır kökenli göçmenlerin %58’i Amerika’yı, %42’si AB ülkelerini tercih etmektedir. İran kökenli göçmenlerin %61’i ABD’yi, %39’u ise AB ülkelerini, Irak kökenli göçmenlerin %59’u AB’ni %41’i ABD’yi ve Ürdünlü göçmenlerin %75’i ABD’yi ve %25’i AB ülkelerini tercih ettikleri anlaşıyor.

Dünya genelinde en çok göç alan körfezin petrol zengini ülkeler ise en az göç veren ülkeler olarak dikkat çekmektedirler. Umman’dan 1.174 kişi, Katar’dan 1,502 kişi, BAE’den 2801 kişi ABD ve AB ülkelerini göç etmiş. Aynı şekilde Suudi Arabistan ve Kuveyt gibi ülkelere yaşanan göçler tamamen özel nitelikte olup, daha çok yaşam standartları zengin olan ailelerin kendi özel yaşantıları için yaptıkları göç olarak değerlendirilmeye mümkündür.

6- TÜRKİYE’DE GÖÇMENLER

Türkiye uzun yıllar göç hareketlerinin geçiş merkezi olarak işlev gördü. Özellikle Afganistan’dan, Pakistan’dan, İran’dan, komşu ülkeler Irak ve Suriye’den gelen göçmenlerin Avrupa’ya geçiş yeri olarak kullanıldı. 2005 yılından sonra da Afrika ülkelerinden Avrupa’ya ve ABD’ye gitmek için Türkiye çıkış merkezi olarak görüldü. Bu bakımdan uluslararası raporlarda Asya’dan Avrupa’ya ve Amerika’ya geçiş yeri olarak Türkiye ön plana çıktı.

Türkiye geçiş bölgesi olarak halen kullanılmasına rağmen, geçmişten farklı olarak söz konusu ülkeler dâhil olmak üzere Orta Asya ülkelerinde, İran’dan Ortadoğu körfez ülkelerinden gelip Türkiye’de kalıcılaşmaya başlayan önemli bir göçmen kitlesi bulunuyor. Bu nedenle son yıllardaki veriler Türkiye’nin aşamalı olarak geçiş merkezi olmaktan çıkarak göçmenler için kalıcı bir ülke haline gelmeye başladığını söyleyebiliriz.

TABLO-15: Türkiye’de Bulunan Göçmenlerin Durumu

TÜRKİYE	1990	1995	2000	2005	2010	2015	2019
Toplam Göçmen	1 163 700	1 216 200	1 281 000	1 319 200	1 367 000	4 346 200	5 876 800
göçmenlerin toplam nüfusa oranı %	2,2	2,1	2,0	1,9	1,9	5,5	7,0

Mülteci	30,5	12,8	3,1	2,4	10,0	2 753 800	3 787 200
Mültecilerin % oranı	2,6	1,1	0,2	0,2	0,7	63,4	64,4
Kadın göçmenlerin % oranı	50,4	51,2	51,9	53,1	54,2	45,0	44,6
Ortalama Yaş oranı	25,7	32,3	41,4	41,7	42,1	33,7	32,4
Yaş Grupları							
0-19	34,1	23,6	11,3	10,6	9,7	21,3	22,4
20-64	62,4	66,3	70,9	71,3	71,7	71,0	71,4
65+	3,5	10,1	17,8	18,1	18,6	7,7	6,2
Kaynak: https://mültteciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi-aralik-2020/							

Türkiye’de göç akışı kesintisizce devam etmiş olmasına rağmen belirli bir oranda kaldığı görülüyor. Göç akışının yoğunluklu olarak artmaya başladığı dönem 1990’lı yıllardır. Saddam rejiminin Irak’ta Kürtlere karşı kimyasal silah kullanması ve Halepçe şehrinde olduğu gibi on binlerce insanın yaşamını yetirdi. Yüz binlerle ifade edilen insan da Türkiye’ye geçmek zorunda kaldı. 1990 yılında yaklaşık 1,2 milyon kişi Türkiye’ye geçmek zorunda kalarak kitlesel göç hareketinin önemli bir aşaması olarak değerlendirildi. 1990-2010 yılına kadar Türkiye’ye gelen göç akımının oldukça sabit kaldığı görülür. Irak’ta gelen Kürtlerin belirli bir süre sonra çok büyük bir kısmı kendi topraklarına döndüler ve Türkiye için kalıcı bir göç kitlesine dönüşmedi.

Uluslararası güçler tarafından doğrudan ve dolaylı olarak Suriye’ye yönelik yapılan müdahale nedeniyle ortaya çıkan iç savaş, milyonlarca Suriyelinin komşu ülkelere göçüne neden oldu. 2012 yılından itibaren Türkiye’ye gelen Suriyeli göçmen sayısında çok ciddi artışlar yaşandı. 2015 yılında 4,3 milyon 2019 yılında ise 5,8 milyon göçmen-mülteci bulunuyor. 1990-2010 yılları arasında göç nüfusunun yerli nüfusa oranı %2 civarında kalırken Suriye’de gelen mültecilerle bu oran 2015 yılında %5,5’e ve 2019 yılında ise %7’ye yükselmiş. Yine 1990 yıllarda Irak’ta gelen mültecilerin sayısında hızlı artışla bütün göçmenler içerisinde mültecilerin oranı yaklaşık %30 olarak belirlenmiş. Mültecilerin genel göçmenlere oranı 2010 yılında %0,7’ye kadar inmiş. Suriye iç savaşı sonrasında 2015 yılında bu oran %63,5’e ve 2019 yılında ise %64,4’e yükselmiş. Böylelikle Türkiye’de göçmenler grupsal olarak esasen Suriyeli mültecilerden oluşuyor. Böylelikle Türkiye’nin göç politikasının merkezinde Suriyeli mülteciler bulunuyor. Belirlenen bütün göç politikalar bu realiteye göre olmaktadır.

6.1- TÜRKİYE’DE RESMİ İKAMETİ BULUNAN GÖÇMENLER

Türkiye’de ikamet izinleri “kısa dönem ikamet izni, aile ikamet izni, öğrenci ikamet izni, uzun dönem ikamet izni, insani ikamet izni ve insan ticareti mağduru ikamet izni” olmak

üzere altı farklı şekilde veriliyor. Bunların toplamının yıllara göre dağılımı bize daha somut bir fikir verebilir.

TABLO- 16: Yıllara Göre Türkiye’de resmi izinlerle kalan göçmenler

Yıllar	Resmi izinli göçmenler
2005	178.964
2006	200.058
2007	225.208
2008	174.926
2009	163.326
2010	182.301
2011	234.268
2012	321.548
2013	313.692
2014	379.804
2015	422.895
2016	461.217
2017	593.151
2018	616.161
Genel Toplam	3.258.207

Kaynak: https://www.kizilay.org.tr/Upload/Dokuman/Dosya/38492657_2017-yili-goc-istatistik-raporu-ocak-2018.pdf

Verilere dikkat edildiğinde 2005-2011 yılları arasında yasal olarak Türkiye’de kalanların sayısal oranları birbirine oldukça yakındır, Verilerden görüleceği üzere 2012 yılından itibaren yani Suriye’deki gelişmelerden sonra yasal düzeyde kısa veya uzun süreli kalanların sayısal oranlarda önemli bir artış yaşandı. 2015 yılında 422 bin kişi, 2018 yılında 616 bin kişi yasal başvuruya oturum izni almış. 2005-2018 yılları arasında Türkiye’de değişik zamanlarda yasal oturum izni alanların toplamı 3,3 milyon civarındadır. Bunların bir kısmı kısa veya uzun süreli, bir kısmı öğrenci, ya da aile bileşimi nedeniyle oturum başvurusu yapmış ve kabul görmüş, Türkiye’de yasal izin alarak Türkiye’de kalanların oranı genel nüfusa oranları oldukça düşüktür.

6.2- SURIYELİLERLE YAŞAMAYA ALIŞMAK

Türkiye’ye akan göç yoğunluğu toplumun farklı sosyal kesimlerinin yaşam alanlarını da doğrudan etkiliyor. Özellikle Afganistan, Irak, Suriye ve Libya savaşları nedeniyle milyonlarca ifade edilen göç dalgası Türkiye toplumunun sosyal yaşam alanlarını ve ilişkilerini olumsuz etkiliyor. Özellikle Suriye iç savaşı nedeniyle 4 milyona yakın insan Türkiye’ye göç etmek zorunda kaldı. Böylece Suriyeliler sorunu, iç politik dengeleri ve hatta Türkiye’nin bölgesel politikasını etkileyen bir faktör haline geldi.

Türkiye’de ne kadar Suriyeli yaşadığına dair çok farklı bilgiler var. Avrupa Birliği ülkeleri dahil dünyanın gelişmiş ülkelerinde olduğu gibi Türkiye’de de göçmenler iç politikada önemli bir araç olarak kullanılıyor. Öyle ki “bütün kötülüklerin anası” olarak gösterilen göçmenler

iktidar-muhalefet çatışmasının ana gündem maddelerinden biri oluyor. Türkiye’de de özellikle Suriyeliler üzerinde başlayan tartışma, toplumun alt katmanlarına indikçe çok daha sertleşmeye hatta göçmenlere yönelik saldırılar meşru görülmeye başlandı. Bunlar da abartılmış verilerle destekleniyor.

Örneğin göç merkezine dönüşen İstanbul’da bulunan Suriyelilerin sayısını 1,5 milyonu geçtiği söylenebiliyor. Gaziantep, Urfa, Mersin, Adana gibi illerde 1’er milyon Suriyelinin yaşadığına dair algı hiçbir araştırma yapılmaksızın kabul görebiliyor. Bunlar doğru kabul edildiğinde Türkiye’de bulunan Suriyelilerin sayısının 10 milyon olduğu gibi bir sonuç çıkıyor ki bu da pek itiraz görmüyor.

Türkiye, son 10 yıldır, bölgesel/küresel göç akışının geçiş güzergahı işlev görüyor. Orta Asya Türki cumhuriyetlerinden, Pakistan’dan, İran’dan ve nihayet Afrika’dan Türkiye’ye doğru ‘yasa dışı’ göç yoğunluğu artarak devam ediyor. Bu bölgelerden gelen yasal veya yasa dışı göçün esası ekonomik faktörlere dayanıyor.

Suriye’den gelen milyonları bulan göç dalgasının nedeni ise ekonomik faktörler olmayıp esasen savaştır. Yoğun olarak “yasa dışı” yollarla gelen göçmenlerin bir kısmı Türkiye üzerinden bir başka ülkeye gitmek istemektedir. Özellikle Bulgaristan ve Yunanistan üzerinden Avrupa Birliği ülkelerine gitmek isteyen önemli bir göçmen kitlesi bulunmasına rağmen geçmişten farklı olarak Türkiye giderek kalıcı göçmen topluluklarının oluştuğu ülke haline gelmeye başladı denebilir.

6.3- FARKLI POLİTİK KESİMLERİN BULUŞMA NOKTASI: SURIYELİLER

Türkiye’nin sosyolojik ve sosyo-politik durumunu etkileyen ve toplumsal sorunların merkezine girmeye başlayan Suriyelilerin mevcut durumunun doğru analiz edilmesi son derece önemlidir. Milliyetçi-İslamcı gelenekten laik-demokrat ve hatta sosyalist gelenekte olanların belki de tek buluşma noktası Suriyeliler sorunudur. Neredeyse bir genel kabul olarak Türkiye’deki kötülüklerin anası Suriyeliler olarak gösterilmektedir. Güya bunlar gönderildiğinde Türkiye’de işsizlik gibi toplumsal ekonomik sorunlar önemli oranda çözülecektir. Hatta ‘Suriyelilerin Türkiye Cumhuriyeti vatandaşından daha ayrıcalıklı oldukları, devlet kurumlarında özel bir statüye sahip oldukları, sağlık, eğitim gibi alanlarda Suriyelilerin Türkiyelilerden daha itibar gördükleri’ iddiaları sıklıkla dile getirilmektedir. Böylelikle ciddi ekonomik sıkıntı çeken insanlarımızda, Suriyelilerin devlet tarafından ekonomik olarak desteklendiği şeklinde bir yanlış algı yaratılmaktadır. Hatta bunlar sokakta Suriyelilerle çatışmanın bir gerekçesi haline getirilmektedir.

Tarihsel ve kültürel geleneklerinden koparak ani bir akışla Türkiye’ye gelen milyonlarca Suriyeliler, aynı zamanda mafyanın kullandığı önemli bir toplumsal grup haline gelmeleri; çeteleşme, fuhuş ve uyuşturucu ticaretinde önemli bir insan kaynağı olarak kullanılmaları; büyük şehirlerde gettolar oluşturmaları ile ülke içinde sosyal dengeleri çok yönlü etkileyen bir tehlike olarak görülmeye başlamıştır.

Mevcut durumda kısmen haklı yanları da olan iddia ve değerlendirmelerde, sorunun merkezinde yer alan devletin izlediği Suriye politikasını bir kenara bırakıp, grup ve birey olarak Suriyelilerin hedef alınması açıktır ki büyük tehlike oluşturacaktır.

Suriyelilerin bu kadar güncel bir düzeyde tartışmanın merkezine girmiş olması, devletin Suriye'nin iç savaşının aktif müdahil gücü olarak izlediği politikayla doğrudan ilişkilidir. Devletin Suriye stratejisinde merkezi bir rol atfedilen Suriyeli göçmenlerin, aynı zamanda Suriye iç savaşının silahlı gücü olarak da kullanılması planı, doğal olarak Suriyelileri Türkiye'nin iç politik dengelerinde ve sosyal yaşamı içinde çok daha büyük bir sorun haline getirdi.

Peki, Türkiye'de Suriyelilerin gerçek durumu nedir? Yukarıda sıraladığımız ve daha kapsamlı ele alacağımız sorunların kaynağında Suriyeliler mi bulunuyor? Bu soruya doğru yanıt verebilmek için Türkiye'deki Suriyelilerin durumu hakkında çok daha somut bilgiler üzerinde değerlendirme yapmak gerekir.

TABLO-17: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü 27 Temmuz 2019 Tarihi İtibarıyla Türkiye'de Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Sayısı

YAŞ ARALIĞI	ERKEK	KADIN	TOPLAM
0-4	277 bin 609	259 bin 211	536 bin 820
5-9	255 bin 156	240 bin 190	495 bin 346
10-14	199 bin 897	185 bin 248	385 bin 145
15-18	149 bin 959	123 bin 269	273 bin 228
19-24	318 bin 151	229 bin 533	547 bin 684
25-29	205 bin 428	146 bin 589	352 bin 017
30-34	169 bin 589	124 bin 533	294 bin 122
35-39	119 bin 975	94 bin 791	214 bin 766
40-44	79 bin 220	70 bin	149 bin 220
45-49	58 bin 722	55 bin 870	114 bin 592
50-54	47 bin 461	45 bin 412	92 bin 873
55-59	33 bin 55	33 bin 340	66 bin 395
60-64	23 bin 74	23 bin 769	46 bin 843
65-69	15 bin 149	15 bin 781	30 bin 930
70-74	8 bin 529	9 bin 167	17 bin 696
75+	9 bin 542	12 bin 65	21 bin 607
TOPLAM	1 970 516	1 668 768	3 639 284

Kaynak: <https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi-aralik-2020/>
https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/YillikGocRaporlari/2016_yiik_goc_raporu_haziran.pdf

Bu tabloya göre Türkiye'de kayıtlı olan ve aynı şekilde Birleşmiş Milletlere bildirilen Suriyeli sayısı yaklaşık 3 milyon 639 bin 284 kişidir. Bunların 1 milyon 970 bin 516'sı erkeklerden, 1 milyon 668 bin 768'i ise kadınlardan oluşuyor. Türkiye'deki Suriyelilerin %46,45'i ise 0-18 yaş aralığındadır.

0-9 yaş grubunda olanların miktarı 1 milyonun üzerinden olup toplam nüfusun %27,4'ünü oluşturuyor. 0-14 yaş aralığında olanların sayısı ise yaklaşık 1,4 milyondur. Bunların toplam nüfusa oranı ise %39'dur. 15-18 yaş grubu arasındaki oran ise %7 olup, 0-18 yaş grubunun toplam oranı ise yaklaşık %46'dır. En yüksek oranı ise 457 bin nüfusla 19-24 yaş grubu oluşturuyor. Bunların toplam nüfusa oranı ise %15'tir.

Ayrıca Suriyelilerin yaklaşık 1,7 milyonu kadın olup bunların oranı %46,7'dir. 0-14 yaş grubunda olan erkek çocukların sayısı ise 732 bin civarında olup %20'ye tekabül eden bir oranı oluşturuyor. Savaşın en büyük mağdurlarının çocuklar ve kadınlar olduğu dikkate alındığında Türkiye'de bulunan Suriyeli kız çocukları dâhil bütün kadınların ve erkek çocukların oranı %67,7'dir. 0-18 arası yaş grubunda olan 1,7 Suriyeli bulunuyor. 0-18 yaş arası Suriyeli sayısı bir önceki aya göre 19 bin 839 kişi arttı. 10 yaşın altındaki Suriyeli sayısı ise bu ay 1 milyon 32 bin 166 kişi oldu. Yani Suriyelilerin yüzde 28,36'sı 10 yaşın altında. Çocuklarla (0-18 yaş aralığında olanlarla) kadınların toplamı ise 2 milyon 551 bin 389. Bu sayı toplam Suriyeli sayısının %70,1'ine denk geliyor.

Bu oranlar hangi bakımdan önemlidir? Birincisi Suriye savaşının mağdurlarının önemli bir kesiminin kadınlar ve çocuklar olduğunu ortaya koyuyor. İkincisi, iktidarın Suriye savaşında kullandığı veya kullanmaya çalıştığı göçmenlerin yaş grubu bakımından bize bir fikir verebiliyor. Üçüncüsü, Türkiye'de üretime dahil olabilecek Suriyeli göçmenlerin oranları bakımından bir fikir edinmemizi sağlıyor. Dördüncüsü, suç oranlarının daha çok hangi yaş gruplarını kapsayabileceğini ortaya koyuyor. Beşincisi, Suriyeli göçmen-mültecilerin doğum oranları oldukça yüksek olduğu görülüyor.

6.4- İLLERE GÖRE SURİYELİ GÖÇMEN NÜFUSUNUN DAĞILIMI

Suriyeli nüfusun illere göre dağılımı birçok bakımdan önem arz ediyor. Öncelikli olarak kamuoyunda yansıtılanlarla gerçek rakamlar arasındaki farkı ortaya koymak önemlidir. Suriyelilere yönelik sokaktaki algının negatif olarak hızla değişmesi ve tepkilerin şiddete dönüşmesinin bir nedeni de Suriyeli nüfusun şehir nüfusunu geçtiği, her şeye hâkim oldukları iddialarının hiçbir araştırmaya dayanmadan kabul görmesidir. İşsizlik gibi ekonomik sorunların kaynağı olarak Suriyelilerin gösterilmesi de bilinçli bir politik tercihtir.

TABLO-18: Suriyelilerin İllere Göre Sayısı Ve Nüfusa Oranları.

SIRA	ŞEHİRLER	SURİYELİ NÜFUSU	SURİYELİ SİĞİNMACI NÜFUSUNA ORANI	İL NÜFUSUNA ORANI
1	İstanbul	547 bin 716	% 15,1	%3,64
2	Gaziantep	445 bin 154	% 12,2	%21,94
3	Hatay	431 bin 98	% 11,8	%26,78
4	Şanlıurfa	430 bin 237	% 11,8	%21,13
5	Adana	240 bin 752	% 6,6	%10,84
6	Mersin	201 bin 607	% 5,5	%11,11

7	Bursa	174 bin 770	% 4,8	%5,84
8	İzmir	144 bin 802	% 3,9	%3,35
9	Kilis	115 bin 903	% 3,1	%81,31
10	Konya	108 bin 234	% 2,9	%4,91
11	Ankara	92 bin 947	% 2,6	%1,69
12	Kahramanmaraş	89 bin 723	% 2,4	%7,84
13	Mardin	87 bin 411	% 2,3	%10,54
14	Kayseri	78 bin 894	% 2,1	%5,68
15	Kocaeli	57 bin 585	% 1,5	%3,02
16	Osmaniye	49 bin 801	% 1,3	%9,32
17	Diyarbakır	33 bin 251	% 0,9	%1,92
18	Malatya	29 bin 989	% 0,8	%3,76
19	Adıyaman	25 bin 188	% 0,6	%4,03
20	Batman	22 bin 556	% 0,6	%3,76
.	.	.		.
.	.	.		.
79	Tunceli	55		%0,06
80	Artvin	35		%0,02
81	Bayburt	25		%0,03

Kaynak: <https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi-aralik-2020/>

TÜİK tarafından yapılan açıklamaya göre geçici koruma altına alınan kayıtlı Suriyelilerin 82 milyon Türkiye nüfusuna oranı ise ülke genelinde %4,4'tür. Bir kıyaslama şansı vermesi için diğer ülkelerden iki örnek verelim. Almanya'da "yabancı" kökenlilerin yerli nüfusa oranı %25, Fransa'da %32 civarındadır.

Suriyelilerin illere göre oranı da çok ciddi oranda değişmektedir. Örneğin İstanbul, Antep, Hatay ve Urfa'da bulunan toplam Suriyeli sayısı 1,8 milyon civarında olup Türkiye'de bulunan Suriyelilerin yaklaşık %51'ini oluşturmaktadır. İlk 10 ilde bulunan Suriyelilerin sayısı yaklaşık 2,9 milyon olup toplam Suriye kökenli göçmenlere oranı %81'dir. %19'luk bir oran ise diğer illerdeki toplamı oluşturmaktadır. Bu veri aynı zamanda Suriyeli göçmenlerin Türkiye'nin her ilini "işgal" ettiği anlamına gelmiyor.

Dikkat çeken bir başka nokta da Suriye sınırında bulunan Gaziantep, Urfa, Hatay, Kilis ve Mardin illerindeki durumda. Bu illerde bulunan Suriyeli göçmen sayısı yaklaşık 1,5 milyon olup Suriyelilerin %41,5'ini oluşturmaktadır.

Suriyelilerin yerli nüfusa oranla en yoğun yaşadığı il %81,41 ile Kilis. Kilis'te kayıtlı olan Suriyeli sayısı bir önceki aya göre bin 133 kişi arttı. İstanbul'daki Suriyeli sayısı bir önceki aya göre bin 183 kişi arttı. Suriyelilerin nüfus yoğunluğu olarak en az olduğu şehir ise %0,02 oranı ile Artvin. Artvin'de 174 bin 10 Türk vatandaşına karşılık yalnızca 35 Suriyeli bulunuyor. Türkiye'de Suriyelilerin olmadığı bir şehir bulunmuyor.

Suriyelilerin toplumsal ilişkilerde sorun olarak görülmesi ve bütün kötülüklerin anası olarak ilan edilmesi, sorunun esasını çözmemiştir. Suriyeliler ne Türkiyelilerin işsiz kalmasının gerekçesidir ne de ekonomik ve toplumsal krizin nedenidir. AKP iktidarının Suriyelileri iç ve bölgesel dengelerde kullanması ve bunun yarattığı kriz ile Suriyelilerin savaş nedeniyle gelmek zorunda kalmaları sonucu oluşan sorunlar birbirine karıştırılmamalıdır.

Türkiye Ekonomi Araştırmaları Vakfı'nın yaptırmış olduğu araştırmaya göre Türkiye'de bulunan Suriyelilerin %72'si geri dönmeyi düşünmüyor. Yani yaşamlarını burada sürdürmekte kararlı görünüyorlar. Göç sosyolojisinin en önemli özelliği, gelen nüfusun gitmeme eğiliminin artması ve giderek yerleşik hayata uyum sağlayarak kalıcı olmasıdır. Örneğin Türkiye'de doğmuş 500 binin üzerindeki çocuğu ve ailesini göndermeniz artık imkânsız hale gelecektir. Çocuk yaşta gelip burada ilkokuldan üniversiteye kadar eğitim almaya başlayan Suriyelinin gönderilmesi pek olanaklı olmayacaktır. Bu sosyolojik veya sosyo-politik gerçeği dikkate almadan, "Suriyeliler defolun" demenin Suriyeliler sorununu çözmeyeceği açıktır. Gelecek hafta daha özgün bir şekilde ele alacağımız gibi Suriyelilerin sokakta 'dilencilik' yaptırılan çocuklardan ibaret görülmemesinde, üretimde büyük şirketler tarafından ucuz işgücü olarak kullanıldığını bilmekte yarar var.

6.5- SUÇ, EKONOMİK ENTEGRASYON VE GETTOLAŞMA

Suriyelilerin Türkiye'nin iç toplumsal ilişkilerini ciddi oranda sarstıkları ve bu nedenle ekonomik, sosyal ve gündelik yaşam ilişkilerini çok ciddi oranda ve olumsuz yönde etkileri sıklıkla dile getirilir. Gündelik yaşamda ortaya çıkan sınırlı sayıda örnekler medyada bilinçli olarak ön plana çıkartılarak Suriyeliler hedef kitle haline getirilir. Örneğin, Suriyelilerin bir kız çocuğunu ya da bir kadını taciz ettiği yönündeki haberler medyaya servis edilerek bütün Suriyelilere karşı ciddi bir nefret ve kin oluşturulur. Ancak, babaları, dedeleri yaşındaki Türkiyeli erkeklerin kız çocuklarıyla ya da genç Suriyeli kadınlarla evlendirilmelerine kimse ses çıkarmaz, hatta bu bir yardım şekli imiş gibi çok doğal karşılanır.

Savaş nedeniyle kontrolsüz ve hiçbir planı olmadan kendi topraklarından kopup gelmiş insanların, geldikleri ülkelerin yaşam tarzına, sosyal ve kültürel hayatına alışması öyle kolay değildir ve bu değişimin birkaç kuşak alacağı güç sosyolojisinin en önemli gerçeğidir. Sosyo-kültürel adaptasyon evresinde ilk göç gruplarının yaşadığı çok yönlü sorunlar en çok da göç eden bireylerde ciddi travmalara yol açar.

TABLO-19: Türkiyelilerin Ve Suriyelilerin En Çok Müdahil Olduğu 8 Suç Türü

Yıl	Taksirle (istemeden) yaralama	Kasten yaralama	Açıktan hırsızlık	Evden hırsızlık	Kayıp şahıs	Bisiklet ve motosiklet hırsızlığı	Çocuğun cinsel istismarı	Tehdit
2016	5 572	4 734	1514	2 036	1 512	1 799	525	844
2017	6 004	5 643	1 935	2 431	1 778	2 100	788	1 223
2018	6 961	6 950	2 358	2 313	2 280	2 227	1 698	1 575

Kaynak: <https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi-aralik-2020/>

Yukarıdaki tabloda Türkiyelilerin ve Suriyelilerin ‘mağdur/müşteki, bilgi sahibi ve şüpheli’ olarak en çok müdahil olduğu 8 suç türü sıralanıyor. İlk sırada taksirle (istemeden) yaralama, ikinci sırada kasten yaralama, üçüncü sırada açıktan hırsızlık, dördüncü sırada evden hırsızlık, beşinci sırada kayıp eşya, altıncı sırada bisiklet ve motosiklet hırsızlığı, yedinci sırada çocuk istismarı ve sekizincisi sırada ise tehdit yer alıyor.

2016’da Türkiye’de yargıya yansımış suç sayısı 2 milyon 158 bin 318’dir. Suriyelilerin taraf olduğu dava ise 38 bin 336’dır. 2017’de vaka sayısı 2 milyon 296 bin 164 olup Suriyelilerin taraf olduğu dava 45 bin 859 civarındadır. 2016-2017 yılları arasında Türkiye genelinde suç oranındaki artış %6,4 olup Suriyelilerin dahil olduğu vakalarda bu oran %19,6’dır.

2018’de Türkiye genelinde belirlenen suç sayısı 2 milyon 360 bin 658’dir. Bunlar içerisinde Suriyelilerin taraf olduğu dava sayısı ise 56 bin 194 olarak gerçekleşmiş. 2017/2018 yılları arasında yapılan karşılaştırmada Türkiye genelinde suç artış oranı %2,9 civarında olup bu oran Suriyelilerin dahil olduğu vakalarda %22,5’tir.

2013-2018 yılları arasında Suriyelilerin mağdur/müşteki, bilgi sahibi ve şüpheli olarak dahil olduğu vakaların sayısında 6 kat bir artışın olduğu görülüyor. Kamuoyunda Suriyelilerin katıldığı bütün olaylarda Suriyelilerin suçlu olduğu algısı oldukça yüksektir. Halbuki söz konusu olayların %38’inde Suriyelilerin mağdur olduğu görülmektedir. Medyanın da katkısıyla, Suriyelilerin müdahil olduğu bütün olaylarda suçlu taraf olduğu şeklindeki kamuoyu algısı yanlış olup peşin hükümlüdür.

Sayısal olarak Türkiyelilerin de yer aldığı suç oranlarında artış bulunuyor. Suriyelilerin katılmış olduğu suç oranlarında bir artış görünmüş olsa da nüfus oranları dikkate alındığı sürekli bir düşüş yaşanmaktadır. Suriyelilerin yerleşik yaşama geçmeleri, çalışmaları, Türkiye’de okula gitme oranları arttıkça suç oranlarının düştüğü görülmektedir.

6.6- SURIYELİLERİN KURDUĞU ŞİRKETLER

Suriyelilerin kurduğu 15 bin 500 şirkette yaklaşık 48 bin Suriyeli çalışmaktadır. Suriyelilerin en fazla şirket kurduğu ilk iki kent ise 802 şirketle Gaziantep ve 647 şirketle Mersin olarak ön plana çıkıyor. Daha çok küçük ve ortak ölçekli bu şirketlerin müşteri kitlesi de ağırlıklı Suriyelilerden oluşuyor. İlginç olan, sokakları meşgul eden Suriyelilerin yoksul kesimler üzerinde yapılan olumsuz propagandalara sıklıkla yer verilir ancak Suriye topraklarındaki fabrikaları dahi söküp getiren, bankalardaki milyar dolarları ve Halep kapalı çarşısındaki altınları çalıp getirenlere, bir bakıma Suriye’deki Suriyelileri açlıkla baş başa bırakanlara dair tek kelime yazılmaz. Ekonomik entegrasyonu kalıcılaşmanın en önemli verisi olarak değerlendirebiliriz. Göç toplulukların küçük çapta da olsa buldukları ülkelerin ekonomik ilişkilerine dahil olmaya başlamaları onların esasen dönüşü olmayan yerleşik bir hayata geçtiklerinin en önemli verilerinden biridir. Önümüzdeki birkaç yıl içerisinde özellikle Antep, Urfa, Mardin, Hatay, Kilis, Adana, Mersin gibi Suriye’ye sınır veya yakın illerde Suriyelilerin kurduğu veya kuracağı şirketlerin sayısında çok hızla artış olacağı gibi bunun önümüzdeki yıllarda Suriye-Türkiye ilişkilerinin en önemli zincirlerinden biri olacağı açıktır.

6.7- SURIYELİLERİN UCUZ İŞGÜCÜ OLARAK KULLANILMASI

Suriyelilerin önemli bir kesimi genç nüfustan oluşuyor. Bu genç nüfus küçük/orta/büyük şirketler tarafından ucuz iş gücü olarak değerlendirilmektedir. Yaklaşık 32 bin Suriyeliye çalışma izni verilmiş bulunuyor. Ancak İstanbul, Kocaeli, Bursa, Gaziantep, Adana, Mersin gibi sanayi kentlerinde tekstilden sanayiye kadar birçok iş kolunda çalışan ve sayıları yüz binleri bulan Suriyeliler, her türlü sosyal haklardan yoksun olarak günlük olarak 12 saatin üzerinde yasadışı olarak çalıştırılmaktadırlar. Ezici bir çoğunluğuna ödenen aylık ücret asgari ücretin çok altındadır. Örneğin Suriyelilerin ucuz iş gücünün ana iskeletini oluşturmaları ne hükümetin ne sendikaların ne farklı politik grupların gündemindedir. Hatta birçoğumuzun gündelik yaşamda duyduğu ve gördüğü gibi en kötü koşullarda en düşük ücretle çalıştırılmaları dahi Suriyelilere bir lütuf olarak görülüyor. Ancak bir işyerinde çalışan bir Suriyelinin ‘hırsızlık’ yapması bir anda medyanın ana gündem maddesi olabilir.

6.8- SURIYELİLERİN OLUŞTURDUĞU GETTOLAR

Genel olarak getto; sosyal, kültürel, psikolojik ve tarihsel değerler bakımından birbirine benzeyen toplulukların gönüllü veya zorunlu nedenlerden dolayı aynı sosyal alan çevresinde yaşamalarının ürünüdür. İçeride kapalı ilişkileri oluşturan getto toplulukları, kendilerini buldukların sosyal gruplardan soyutlar, kendi içlerinde yeni bir sosyal düzen kurarlar.

Toplumsal göçlerin yarattığı en önemli sorunlardan biri de kentlerin merkezinde kendilerine özgü sosyal yaşam alanları oluşturan gettoların ortaya çıkmasıdır. Bütün göçmen topluluklarında bu durum sıklıkla görülür. İstanbul, Gaziantep, Urfa, Hatay, Kilis, Mardin, Adana ve Mersin gibi illerde Suriyelilerin önemli bir kesimi getto olarak tanımlayabileceğimiz alanlarda yaşamaktadırlar.

Bu kentlerde yaşayan Suriyelilerin belirli ilçe veya mahallelerde yaşamaya başlamaları bütünüyle sosyolojik ve sosyo-politik gerekçelerden ve ortamdan kaynaklanıyor. İstanbul’da Esenler, Bağcılar, Fatih, Sultanbeyli, Arnavutköy gibi ilçelerin ve bu ilçelerin de belirli mahallelerinin Suriyelilerin yaşam alanları haline gelmeleri ve Suriyelilerin bu bölgelerde sosyoekonomik ilişkilerde belirleyici bir grup haline gelmeleri, gettoların önümüzdeki yıllarda yaratacağı sorunlar bakımından bir fikir veriyor.

Gettolar, bilinçli, planlı örgütlenmiş çok yönlü projelerle aşılmadığı takdirde geleceğin önemli ‘suç’ merkezleri olarak önemli toplumsal ve kriminal sorunlar haline gelirler. Çünkü gettolarda yaşamaya başlayan insanların ekonomik, politik, toplumsal bakımdan önemli sorunlarla karşı karşıya kaldıkları bilinir. Bir devlet politikası olarak şekillenen ve dışlanma üzerinde kurulu ve özellikle göçmenlerin merkezinde olduğu gettoların (Yahudi gettoları hariç) genellikle uyuşturucu, fuhuş, şiddet gibi olayların yoğunluklu olarak ön plana çıktığı, mafyatik güçlerin etkin olduğu alanlar olarak tanımlanması yanlış olmaz. Hemen her ülkedeki gettoların tarihi incelendiğinden birbirine benzer ortak özelliklerin olduğu görülür. Bu nedenle Suriyelilerin herhangi bir nedenle oluşturduğu gettoların, eğitime dair ve bilimsel-toplumsal planlamaya dayanan projelerle sorun çözümlenmediği takdirde, Suriyelilerin önümüzdeki birkaç yılın önemli kriminal sorunlarının merkezine oturtulması kaçınılmazdır.

ÖZET

- Göç hareketleri tarihsel olduğu kadar küreseldir.
- Kıtalar ve toplumlar arasında sosyo-kültürel-politik bağların oluşumunda göç hareketlerinin önemli bir etkisi oluştu.
- Doğal afetler ve savaşlar gibi zorunlu koşullar nedeniyle oluşan göç hareketleri dışındaki bütün göçmen akışlarının ekonomik ve politik gerekçeleri bulunuyor.
- Köle ticareti, insanların köleleştirilerek satılması uluslararası ticaretin en önemli kar getiren alanı olarak değerlendiriliyordu. Milyonlarca Afrikalının zincirlenerek Avrupa ve Amerika kıtasına götürülüp pazarda meta olarak satılması, zora ve şiddete dayanan göç hareketlerinin sonucuydu.
- Köleleştirilerek doğrudan emek gücü haline getirilen Afrikalılar, bugün Avrupa'da ve Amerika'da toplumsal bir güç haline geldiler.
- Göç hareketlerinin sürekliliği ve yoğunluğu dünya küresel ekonomisinin gelişmesiyle paralellik izliyor.
- Uluslar üstü şirketler/tekeller geliştikçe, sermaye küreselleştikçe göç akışı zorunlu ve kaçınılmaz olarak var olacak ve küreselleşecektir.
- Küresel ekonominin dünya sistemini kontrol etme gücü arttıkça kıtalar arasında nüfus geçirgenliği çok daha hızlı artacaktır.
- Sermayenin küresel bir dünya ekonomisine dönüşmesi, gelişmiş ve gelişmekte olan bölgeler arasında göçmen nüfus hareketliliği daha üst boyuta çıkacaktır.
- Gelişmiş ülkelere nitelikli iş gücü merkezli göç hareketleri yaşanırken tersten gelişmiş ülkelere de göçmenlerin geldiği ülkelere para transferi yapılıyor. Göçmenler, kazanmış oldukları paraların bir kısmını -yıllık yaklaşık 750 milyar dolar- kendi ülkelerine göndermektedirler.
- Dünya ekonomisini yöneten devletler ve tekeller zorunlu olarak nitelikli iş gücüne ihtiyaç duyacaklardır. Özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki nitelikli iş gücü gelişmiş ülkelere doğru akışı, belirlenen en önemli küresel politikalardan biridir.
- Bilişim-yapay zekâ teknolojisinin küresel dünyanın ekonomik ve politik sitemine hâkim oldukça ve toplumsal ilişkileri kontrol etmeye başladıkça, bilişim-yapay zeka teknolojisini bilen nitelikli iş gücü çok daha yoğun olarak kullanılacaktır. Hindistan ve Çin gibi ülkelerde bu nitelikli iş gücünün dünya çapındaki hareketliliği çok daha hızlı olacaktır.
- Dünyanın gelişmiş küresel ekonomilerinin nüfus durumu da son derece önemli ve belirleyici oluyor. Nüfusun yaş oranının artması, doğum oranlarının son derece düşük

olması, 2050 yılına göre bu ülkelerin nüfuslarında ciddi oranda bir düşüşün yaşanması, göç hareketlerinin yoğunluğunu arttıracaktır.

- Sermayenin küreselleşmesi, göç hareketlerinin küresel yoğunluğunu kaçınılmaz ve zorunlu olarak arttıracaktır. Göçün belirli bölgelerde yoğunlaşma eğilimi içerisinde girmesi, küresel çaptaki politik ilişkileri de ciddi oranda etkileyecektir.
- 2050 yılına kadar 800-900 milyona yakın insanın göçmen olarak küresel sistem içerisinde yer alması, her ülkenin sosyolojik-politik dinamiklerini ve dengelerini çok ciddi oranda etkileyecektir.
- Irksal kavramlar ya da ırklar üzerinde yürütülen bütün politikalar tarihsel misyonunu dolduracak ve işlevsizleşecektir. Saf 'ırk' kavramı üzerinde yürütülen tartışmalar yerine belki de dünya çapında artma eğilimi içinde olan 'melez' insan toplulukları çok daha belirleyici olacaktır.
- Göçmenler sadece iş gücü olarak işlev görmeyecektir. Bundan daha önemlisi kültürel değerler, gelenekler, yaşam tarzları ve tarihsel değerler bakımından önemli bir taşıyıcı rol üstleneceklerdir. Böylelikle toplumları oluşturan sosyal grupların birbirini etkilemeleri, özellikle birbirlerinin kültürel değerlerini benimsemeleri çok daha fazla ön plana çıkacaktır. Bunun bir başka anlamı, kıtalar arasındaki tarihsel ve kültürel değerler birbirine çok daha yakın olmaya başlayacaktır.
- Küresel dünyada göçmen hareketliliğinin bütün zorluklara ve engellemelere rağmen artması özellikle gelişmiş ülkelerin iç politik-toplumsal dinamiklerini olumsuz yönde etkilemiş gibi görünse de göç sosyolojisi doğru analiz edildiğinde, bilinçli politikalarla çok daha olumlu sonuçlar doğurur.
- Göçün zorunlu ve kaçınılmaz olarak küreselleşmesi, kıtaların nüfus dengesini doğrudan etkileyecek ve değiştirecektir. Bir başka tanımlamayla Asyalı, Afrikalı, Avrupalı ve Amerikalı kavramları aşamaları olarak 'dünyalı' insan tanımlaması ön plana çıkacaktır.
- Göçün küreselleşerek dünyanın bütün kıtalarını ekonomik, sosyal, kültürel ve politik ilişkilerin yapısında önemli değişiklikler yaratmaya başlamasıyla 'ulus' tanımlaması da kaçınılmaz olarak değişecektir.
- Göç hareketlerin yoğunlaşması ve ülkelerin nüfus dengesini önemli oranda etkilemesi aynı zamanda devletlerin politik stratejisini ve yönelimlerini de kaçınılmaz olarak etkileyecektir.
- Türkiye için şunu söylemek mümkün: Türkiye'de bulunan göçmenlerin çok önemli bir kesimi kalıcı olacaklardır. Adaptasyon ve bütünleşme dediğimiz çok yönlü stratejin yaşama geçirilmesiyle toplumsal uyum arttıkça önümüzdeki yıllarda Suriyeli kökenli politikacılara, milletvekillerine, bakanlara alışmamız gerek. Tıpkı Almanya'da Türkiye kökenli milletvekillerinin, bakanların, parti başkanlarının olması gibi bir sürecin oluşması yüksek bir olasılıktır.

- Suriyelilerin kovulması için yapılan protestolarla meselenin çözülmeyeceği çok açıktır ve bu yönelim bütünüyle yanlıştır.